

Cerkveni

GLASILO SLOVEN
SKIH CERKVENIH
GLASBENIKOV

Glasbenik

ST. 9, 10

SEPTEMBER ♦ 1940 ♦ OKTOBER

LETO 63

Dr. Anton Dolinar:

Pregled slovenske cerkvene glasbe.

IV.

Novejši čas je šele zavestno doznal, da ne pomenita za nas lepa kraja zgolj Bled in Bohinj, ampak prav za prav vsa Slovenija z neštevilnimi malimi krasotami in zanimivostmi. K takim krajem spada tudi Polhov gradec. Pri zeleni Dóbrovi zaviješ na desno: tam te pozdravlja Sv. Katarina in na levi — kot na otočku — kraljuje sv. Jurij. Kmalu si mimo zgodovinskih cerkvic na Dvoru in že stoji pred teboj Sv. Lovrenc, ki mu — kot pritrjena na sree — ležita vas in župna cerkev polhograjska. Na desno ob mostu, ki prečka bistri potok, opaziš nizko, belo prepleskano hišico z napisom: »V tej hiši je bil rojen 1. sušca 1796 Gregor Rihar, slavni slovenski pevskladnik«.

Bil je prvorojenec očeta Boštjana in matere Marije, roj. Zagar. Družina je štela 8 otrok, ki pa s svetnim imetjem ni bila obdarovana. Oče je kot samouk izdeloval raznotero godbeno orodje, ki pa se le redko rabi, zaradi česar mu ta posel tudi ni donajal posebnega zaslužka. (Pri mnogih pomembnih glasbenikih najdemo ravno tole pomembnost, da so izšli iz družin, kjer je bil oče izdelovatelj glasbenega orodja.) Vsi so pa stremeli za dostojnimi poklici. Drugi sin Jožef je služboval mnogo let kot cerkovnik pri Sv. Petru v Ljubljani; ker je njegov sin — tudi Gregor — kazal v mladosti pomembno glasbeno nadarjenost, so mislili, da bo sledil svojemu stricu na stolnem koru: toda smrt ga je vzela v 22. letu. Tretji otrok — Uršula — je umrl 3. junija 1801. Pa tudi skladateljeva mati je kmalu umrla, stara šele 33 let. Dne 30. avgusta 1802 se je pa Boštjan Rihar drugič poročil z Marijo Koren. Iz tega zakona so se rodili: Marija, Janez, Jera, ki je Gregorju gospodinjala in je bila hkrati zelo cenjena kot pevka stolnega kora v Ljubljani; Jakob, izdaten basist, je študiral pravo na Dunaju in tudi mlad umrl. Najmlajši Anton je ostal doma, prevzel očetovo posestvo in tudi nadaljeval obrt izdelave godbenega orodja; ta je oče župnikov Antona (umrl v Mavčičah), Franceta (umrl v Mekinjah), Leopolda (upokojeni župnik v Kamniku) in Mateja (sedaj dekan in kanonik v Kamniku). Leopold Rihar hrani Gregorja Riharja klavir, ki ga je izdelal še skladateljev oče.

Mali Gregor je šel služiti k Bitencu na dom, kamor se je bila priženila očetova sestra. »Ko boš odrastel, boš pa ondi hlapčeval,« tako je začrtal oče otrokovo bodočnost. Toda prišlo je drugače.

Francoska revolucija — strašen učinek zmagovitega razmaha protikršćanske razsvetljenosti — je hotela dati Cerkvi tako ustavo, ki naj bi po svojem značaju odgovarjala tudi novi državni organizaciji. A mnogi duhovniki so se rajši izselili, kakor pa da bi prisegli na civilno cerkveno uredbo. V dveh etapah (l. 1790 in 1792) so odpravili vse redove in vse kongregacije. (Dr. Turk: Cerkevna zgodovina, str. 395.) Med onimi, ki so zapustili francosko domovino in zbežali v tujino, je bil tudi bivši jezuit p. Robert Lesjak, ki je našel zavetje v polhovgrajski grofovski rodbini Blagajevi, kjer je živel kot grajski duhovnik. Bil pa je glasbeno izobražen. V župni cerkvi pa tedaj še ni bilo orgel. Župna kronika polhovgrajske župnije takole poroča: Do leta 1806 v Polhovem Gradcu menda ni bilo orgel. Pri procesijah o sv. R. Telesu so igrali goslarji. Tedaj pa je bil v graščini p. Robert Lesjak, ki je bil prvi učitelj v glasbi slavnemu Gregoriju Riharju, ki je navdušil ključarja pograjska, da sta napravila glede novih orgel sledečo pogodbo. Ta našteva sedaj dispozicijo in vse, kar k pogodbi spada. Med drugim sledi: Orgle morajo biti z 10 večjimi registri narejene vsaj do božiča 1806 (drugače zapade 200 gld.) in na sveti večer mora biti možno igrati z 10 večjimi registri. Kronika nadalje poroča, da se obe stranki nista držali pogodbe, zato je prišlo 3 leta pozneje do tožbe. Poročilo zaključuje takole: »Kaj se je potem ukrenilo, zakaj župnik Konštantin ni bolj posegel v delo pri orglah, ni znano. Ali so bili ključarja in p. Robert vse-mogočni? Gregor Rihar je kmalu po teh prepirih na neke, ali popravljene ali nove orgle le igral. Da je bilo delo slabo in je bilo treba kmalu novih orgel, pa vidimo iz tega, ker jih že l. 1851 ni več bilo.« P. Robert je torej navduševal župljane, naj si nabavijo nove orgle, in jim obljubil, da hoče sam tudi organista izučiti, ki naj bi bil tedaj 12 let stari Gregor. Oče, mati in deček sam so bili zadovoljni. Gregor je začel hoditi k p. Robertu v šolo. V gradu so imeli klavir in tu je čul prvi nauk o glasbi. Izprva mu je šlo — po Gregorjevih izpovedih samih — jako trdo. P. Robert je bil oster mož in nagle jeze; hotel je dečka čim hitreje usposobiti za orglanje. Polagoma pa je Gregor napredoval najprej v klavirski igri. Ko so bile pa v župni cerkvi orgle dovršene, je spočetka orglal p. Robert sam. Kmalu pa je začel tudi mali Gregor sam poskušati na orglah. »Bil je takrat še tako majhne postave, da sedé pri orglah ni dosegal z nogami podnožnikov; kadar jih je pa hotel ali moral rabiti, je vstal in stopal po dotičnih tipkah.« Počasi je poskušal tudi s preludiranjem. Še kot deček doma se je lotil uglasševanja klavirja in popravljanja raznih orgel; znal jih je vzeti narazen in popraviti.

Tako mu je teklo življenje do 19. leta. Oče se je odločil, da ga pošlje — dasi za učenje že malo prestarega — vendarle v Ljubljano v šolo. Od doma seveda ni mogel pričakovati posebne gmotne pomoči; pomagati si je moral sam: hodil je po hišah uglasševat klavirje.

Ostal pa je — kljub temu, da je bil ljubljanski dijak — še vedno organist v Polhovem Gradcu. Vsako soboto ali pa dan pred praznikom popoldne po šoli je premeril štiri ure dolgo pot od Ljubljane v Polhov Gradec, kjer je naslednji dan orglal; po večernicah ali pa v ponedeljek zjutraj je pa krenil zopet nazaj v Ljubljano.

To je delal tudi še tedaj, ko je začel orglati v ljubljanski stolni cerkvi pri jutranji službi božji ob pol 6. Kako so župljani nagrajevali Gregorja za njegovo delo, ni znano; lahko si pa mislimo, da so imeli ozire do njegovih potreb, zlasti še, ker jih je hotel vsestransko zadovoljiti.

Kot učencu prvega gramatikalnega razreda je podelila dež. vlada Gregorju Riharju z odlokom z dne 30. mal. srpana 1816 polovico Gregor-Töttinger-

jeve ustanove, ker je rojen v Polhovem Gradcu, ubožen in odličnjak. Prejel je iz skupne blagajne vsako leto 41 gld. Koliko časa je užival to ustanovo, ni znano. (Dom in Svet, 1896, str. 168.)

Nastane vprašanje, kje je Rihar svojemu poklicnemu študiju iskal nadaljnje glasbene izobrazbe? V Ljubljani se je l. 1816 začela snovati javna glasbena šola. (Cerkv. Glasbenik 1929, str. 22.) Šolski načrt je delil šolo na 8 polletnih tečajev, med katerimi je naveden kot šesti: izolika pevcev v petju in njih uporaba pri javnih akademijah in pri cerkvenih slavnostih, osmi pa: vaja učencev na orglah in pouk v višji glasbi. Iz poročil je pa razbrati, da je bil razvoj šole le počasen, obenem je pa bila za sprejem določena starost od 8—12 let. Rihar se s to šolo ni mogel nič okoristiti: zaposlitev v šoli, vsakotedenska pot domov — vse to ga je itak docela zavzelo.

Njegov življenjepisec Levičnik pripoveduje, da se je Rihar izobraževal s tem, da je hotel kaj lepega slišati. »Celo gledališke opere so ga močno vleklo nase, tudi še v času, ko sem bil jaz njegov učenec.« O stanju gledališča v tej dobi beremo pri Kidriču: »Igrali so v nemškem jeziku veseloigre, drame, tragedije, opere. Med komponisti oper, ki so jih v Ljubljani slišali, so bili: Perinet, Weigel in Boieldieu. Mnogo je bilo slavnostnih predstav, zlasti v prvi dobi po vrnitvi Avstrijcev: 19. dec. 1813 deklamatorij, pri katerem so peli 'patriotično narodno pesem' za začetkom 'Frohlocke nun, Oesterreich!'; vladarjevi godovi, rojstni dnevi itd. Priljubljene so bile tudi žive slike in to tudi iz biblijske zgodovine — protivesek Christopha Schmida bibličnim zgodbam, ki jih je istodobno izdajal v slovenskem prevodu Ravnika.« (Kidrič: Zgodovina slovenskega slovstva, str. 641.) Mantuani poroča v članku »O slovenski operi« takole iz te dobe: »Po 21 letih izvajajo zopet v Ljubljani opero, a sedaj v izvirnem nemškem besedilu: to je bila 'Alina', katere besedilo je spesnil Adolf Bäuerle, a uglasbil jo je Wenzel Müller. Ta opera je imela za Ljubljano nekaj pomena, ker je otvorila vrsto specifično dunajskih umotvorov, katerim so sledili tudi tisti izmed naših domačih komponistov, ki so skladali oziroma uglasbovali nemška besedila. Te moramo omeniti, dasi niso slovenske, a so umotvori naših domačinov ali vsaj takih, ki so se pri nas udomačili. Leta 1825 so peli v Ljubljani opereto 'Die Strafbaren', ki jo je uglasbil Gašpar Mašek, bivši kapelnik stanovskega gledališča v Ljubljani, a tedaj že učitelj glasbe na državni glasbeni šoli. Od istega Maška je tudi nemška opera 'Emina', izvajana leta 1827., in opereta 'Die Unbekannten', uprizorjena leta 1829. Mašek je bil Čeh, a se je med našimi predhodniki udomačil in je kolikor toliko tudi čutil ž njimi. Ravnal se je pa vendarle po tedanjih ljubljanskih razmerah, ki so stavile še vedno nemščino na prvo mesto in so dajale prednost italijanščini v operi. V tem pogledu tudi francoska okupacija ni imela znatnega vpliva.« (Mantuani: O slovenski operi, Zbori, letnik VI., št. 3.)

Rihar je dalje mnogo obiskaval ljubljanske cerkvene kore — poroča Levičnik —, da bi se še bolj izuril v glasbi. V tem pogledu bi bila potrebna študija o stanju ljubljanskih pevskih zborov v dobi pred Riharjevim nastopom, ki bi nas neposredno poučila o tem, kaj je moglo vplivati na Riharja. V Cerkv. Glasbeniku 51. letnik, str. 113, poroča Steska o glasbenem inventarju stolnega kora v Ljubljani pred Gregorjem Riharjem. Ta inventar je polagoma nastajal že pred njegovimi predhodniki; prav mnogo navedenih skladb je bilo izvajanih tedaj, ko je Rihar poslušal, da bi se v glasbi izvežbal. Potom sklepanja, umišljanja in odmišljanja nam to kazalo odkriva delen vpogled v stanje cerkvene glasbe pred Riharjem.

Da bi se čim več naučil, je Rihar zahajal najraje na šenklaški kor. Zelel pa je posebno že dalje časa seznaniti se s tedanjim postarnim, a jako spretnim stolnim organistom Hölllerjem, ki je bil tudi skladatelj. (Rojen je bil Hölller Anton l. 1760 v Neunkirchenu na Avstrijskem. Sam je v svoji prošnji zapisal, da zna govoriti in pisati nemški, latinski in laški. Bil je do svoje smrti organist v stolni cerkvi ljubljanski. Razen orgel je izvrstno igral tudi violoncello, ostala godala in fagot. Bil je skladatelj in dober pevovodja. L. 1816 se je pogajal za razpisano mesto učitelja javne glasbene šole v Ljubljani, pa brezuspešno. Umrl je l. 1825. — Cerkv. Gl. 51. l., 114.)

Rihar je gledal organistu v note in na prste. To je postalo postarnemu možu nekako že odveč. Iz pogovora, ki se je zaradi tega med njima na koru začel in spočetka ni bil preveč prijazen, je Hölller zvedel, da je Rihar orglanja že nekoliko večš. Bilo je to med neko peto sv. mašo. Tedaj je Hölller odstopil Riharju sedež pri orglah in ko je ta krepko posegel po tipkah, je vzel Hölller klobuk in palico v roke ter odšel s kora. Ustavil se je pod korom in poslušal; konec sv. maše pa se je vrnil k Riharju in sklenjena je bila vez prijateljstva med njim in Riharjem. Dogovorila sta se, da je Hölller Riharja poučeval v harmoniji, ta pa je prevzel kmalu vse orglanje pri jutranji službi božji v stolnici. Pograjsko službovanje pa je moral opustiti. Ko je bil Rihar v osmi šoli, je Hölller umrl (l. 1825) in tako je sedaj on prevzel službo stolnega organista. Po dovršeni osmi šoli se je odločil za duhovski stan; bogoslovja se je učil kot »externist«, da je lahko vršil organistovsko službo. Dne 28. avgusta l. 1829 je bil Rihar posvečen v mašnika. Tisti čas je umrl stolni zakristan Matija Mauser. Knezoškof Alojzij Wolf je postavil na njegovo mesto Riharja, ki je mesti organista in zakristana vršil do konca svojega življenja. Tiho in brez hrupa je teklo sedaj njegovo življenje. »Z gorečnostjo je opravljal svojo službo kot organist in pevovodja stolne cerkve z vedno mladim srecem.« Bolehati je začel od l. 1858. dalje. V postu l. 1863. je postajal od dne do dne slabši. O velikonočnih praznikih je še orglal in petje vodil, nato je pa moral leči. V petek, 24. julija, mu je postajalo vedno huje; proti šesti uri pa je mirno zaspal v Gospodu. Pogreb je bil — po poročilu Drobtnic — veličasten. Krsto so nesli gimnazijski dijaki, bogoslovci so peli same Riharjeve pesmi. Iz krogov njegovih častilcev je kmalu izšla misel, naj se mu postavi dostojen spomenik. Kmalu so nabrali potrebna sredstva za kamenit spomenik, ki so ga mu postavili na grob. Spomenik je izdelal Ignacij Toman; na vrhu stoji pozlačen kelih, v znožju se vije ovenčana lira z notami njegove pesmi: »non morietur in aeternum«. Napis: Gregor Rihar, mašnik, zakristan in organist v ljubljanski stolni cerkvi, prvi slovenski pevoslavnik. Rojen v Polhovem Gradcu 1. sušca 1796, v mašnika posvečen 29. velikega srpana 1829, umrl v Ljubljani 24. malega srpana 1863.

Vikšal z glasi Božjo čast si, pel Marijo,
Si proslavil sebe, narod svoj,
Pevoskladi tvoji v daljni svet slavijo,
Neugasljiv spomin ostane Tvoj!

Nekaj let pozneje so prenesli Riharjeve posmrtno ostanke prav k zidu pokopališča, kjer stoji spomenik na zid naslonjen.

Biografske podatke povzel po sledečih virih: J. Levičnik: Ob stoletnici Riharjevega rojstva, Dom in Svet — 1896 — str. 597.

Drobtnice: XXII. letnik str. 91.

(Z mnogimi podatki iz krstne knjige mi je ljubeznivo postregel svetnik in župnik polhograjski g. Ivan Štrukelj, za kar se mu lepo zahvaljujem.)

† Profesor Ivan Mercina, naš prvi zvonoslovec.

Iz Gorice je prišla žalostna novica, da je tam 27. julija preminul upokojeni profesor Ivan Mercina, naš zaslužni glasbenik ter naš prvi in največji dosedanji zvonoslovec. Slovesno so ga pokopali 30. julija v njegovem rojstnem kraju na Gočah pri Vipavi v družinski grobnici poleg njegove zveste življenjske družice, pred nekaj leti umrle gospe soproge.

Z blagopokojnim Ivanom Mercino je naša slovenska javnost izgubila odločnega moža narodnjaka in celega katoličana poštenjaka, naša glasba in zvonoslovje pa zaslužnega glasbenika in zvonoslovca-prvaka.

Dolžni smo v našem listu z iskreno hvaležnostjo spomniti se tega velikega moža.

Profesor Ivan Mercina je bil rojen 29. junija 1851 na Gočah pri Vipavi. Njegov ded, ki se je iz ljubljanske okolice priselil na Vipavsko, je bil krojač in organist najprej na Planini, potem na Gočah. Izmed njegovih osmih otrok je bil Franc stolni dekan v Gorici in skladatelj mnogih latinskih cerkvenih skladb († 1897), Jurij duhovnik, vikar na Goriškem († 1902), Janez pa gospodar na domu, hkrati učitelj in organist. Ta je imel dva sina: Franja, ki je bil tudi učitelj in organist ter prevzel za očetom posestvo na Gočah, in Ivana, profesorja.

Iz take, res glasbeno močne rodbine je izšel Ivan Mercina in kazal veselje za glasbo že od mladih nog. Po dovršeni gimnaziji v Gorici (1872) in po dveletnem študiranju in odličnim maturiranju na tamošnjem učiteljsišču (1874) je postal učitelj-voditelj na državni pripravnici za učiteljsišča na Proseku. Po opravljeni preizkušnji za ljudske in meščanske šole s slovenskim in nemškim jezikom je služboval dve leti v Materiji v Istri, l. 1879. prišel za učitelja na drž. deško vadnico v Gorici, kjer je ostal do svoje upokojitve l. 1917. L. 1880. je postal član goriške izpraševalne komisije za ljudske šole, istočasno kot učitelj petja tudi član komisije za otroške vrtce. V tem času je začel prirejati napeve na besedilo A. Funtkovega Zabavišča, ki jih je Družba sv. Cirila in Metoda pod naslovom »Igre in pesmi za otroška zabavišča in ljudske šole« izdala l. 1893. Izmed 126 enoglasnih napevov v tej zbirki je 89 Mercinovih. V Gorici je Mercina poučeval petje v deškem semenišču nad 30 let. Petje na drž. realki je vodil do l. 1886. Takrat je prevzel pouk petja in klavirja na ženskem učiteljsišču in petja na gimnaziji. Na deški vadnici je poučeval petje in orglanje že takoj ob prihodu v Gorico. Na učiteljsišču je nekaj let poučeval razen petja in klavirja tudi slovenščino, nemščino, zgodovino in zemljepis.

Glasbe se je učil najprej pri svojem bratu Franju, potem kot gimnazijec pri goriškem stolnem kapelniku Francu Pircu in še na učiteljsišču.

Kot učitelj je vodil pevske zборе na Proseku, kot vadniški učitelj in profesor v Gorici pa čitalniški pevski zbor 25 let brezplačno. Kot pevodja je mnogo pripomogel tudi k pevskega napredku svojih rojakov na Gočah. Bil je tudi izvrsten organist in se kot tak izkazal doma in na svojih službenih mestih.

Posebno zanimanje je kazal Mercina za zvonove. Že kot deček in dijak je vneto sodeloval pri zvonjenju in pritrkavanju. Kot zvonoslovec je nastopil že pred vojno, zlasti pa po vojni, ko je kot begunec bival nekaj let v Kranju. Pisal je o tem predmetu v razne liste in svaril pred nabavljanjem jeklenih zvonov. Vrnivši se v Gorico je pisal o zvonovih v goriški Straži, Zborniku in Cerkvem Glasbeniku.

V našem listu je objavil naslednje članke:

»*Naši zvonovi*« (1920, 1921), objavljen sicer kot dopis, a je pomembna razprava. Postavil se je za bronaste zvonove proti jeklenim. Zahteval, da odločujejo pri naročilih zvonov in njih preskušnjah zvonški veščaki. »Časi morajo tudi za zvonove enkrat miniti,« je zapisal, »da se preizkušajo z očesom in golim ušesom«. Zahteval je pri takih preizkušnjah uporabo kromatičnih glasbenih vilic in objemnih glasbenih vilic. Poudarjal je, kako važen je ne le liv, temveč tudi obesitev v zvoniku (armatura). Priporočal in pote goval se je za neizlikani liv brez piljenja. Grajal je slabo uglašene zvonove. Opozarjal na škodo, ki jo utegnejo prizadeti jekleni zvonovi tudi zvonikom samim zaradi večje teže, in zvonilcem zaradi napornega zvonjenja. Bolelo ga je, da se je toliko slovenskega denarja razdalo za surogat bronastih zvonov: za železne, oziroma jeklene zvonove. Pote goval se je za slovensko zvonarno.

L. 1921. je pisal o *teži jeklenih zvonov in o uglaševanju zvonil v kvartsekstnem akordu*, ki mu ni bil prijazen.

Mnogo je pisal o *dispozicijah zvonov* v dopisih in člankih. O *uglasitvi bronastih zvonov* (1922, 1924, 1926).

L. 1927.: »*Nekaj pojasnil k pritrkavanju*«; »*Vpliv zvona na duševnost človeka*«; »*Priporočljiva omejitev v uglaševanju cerkvenih zvonov*«.

L. 1928.: »*Zmanjšani akordi v zvonovih*«; »*Ali smejo biti cerkveni zvonovi piljeni ali celo z dletom izsekani?*« »*Še enkrat omejitve uglasbe v zvonovih*«; »*Napisi, okraski in slike na zvonovih*«.

L. 1929.: »*Neglasbeni del kolavdacije cerkvenih zvonov*«.

L. 1930.: »*Zvočno izenačenje melodijskih tonov v zvonovih*«; »*Novi zvonovi v št. Vidu pri Vipavi*«.

L. 1931.: »*Melodijske kvarte v nekaterih zvonikih*«; »*Uglaševanje zvonov v zvonikih*«.

L. 1932.: »*Zvon v preteklosti in prihodnosti*«; »*Svojstvo zvonov in zvonil*«.

L. 1933.: »*Skrb za zvonove*«; »*Kembelj — najdelikatnejši del opreme zvonov*«.

L. 1934.: »*Pozor ob nabavi novih zvonov*«.

L. 1935.: »*Kanonik Peter Griesbacher kot zvonoslovec*«; »*Glasovna priprava zvonov v zvonikih*«; »*Še enkrat nekaj pojasnil k pritrkovavcu*«.

Poleg temeljitih člankov je pošiljal našemu listu pogosto tudi zelo poučne dopise o zvonovih in zvonilih.

Ocene goriških zvonov je kot nadškofijski kolavdator priobčeval v goriških listih. Kakih 50 zvonikov je osebno obiskal in pregledal na njih vojno odškodninske zvonove.

Njegove samostojno izdane knjige o zvonovih so: »*Slovenski pritrkova vec*« (Navodilo za pritrkavanje cerkvenih zvonov po številkah, Gorica 1926); brošura »*Opravilo cerkvenikovo v zvoniku*« in »*Zvonoznanstvo*« (1930). Izdelal je *red za zvonike in pri zvonjenju*, ki je bil objavljen v goriškem škofijskem listu.

O pokojnem Ivanu Mercini je kot učitelju, glasbeniku in zvonoslovcu obširno pisal njegov rojak kanonik Fran Ferjančič v C. Gl. 1926 o b njegovi 75 letnici. Ob 80 letnici pa se ga je spomnil goški župnik g. Alojzij Kralj (C. Gl. 1931).

Pokojni profesor Mercina je bil l. 1914. odlikovan od cesarja Franca Jožefa z naslovom cesarski svetnik. Dve leti pozneje je prejel zaslužno svetinjo za 40 letno zvesto službovanje.

S svojim vsestransko plodnim kulturnim delom si je blagopokojni ustvaril predvsem med goriškim ljudstvom neizbrisljiv spomin. Kot našega prvega zvonoslovca pa ga bomo v častnem in hvaležnem spominu ohranili vsi Slovenci.

Še enkrat: Misli nestrokovnjaka o cerkvenem petju.

Ali smem še katero reči o cerkvenem petju? Saj se morda spominjate, da sem pod tem naslovom že pisal. Menda ne le enkrat, ampak že dvakrat. Prav za prav danes ne bom veliko novega povedal, ampak nekaj znova poudaril, o čemer sem že pisal. Saj skušeni ljudje trdè: Kar hočeš enkrat doseči, moraš desetkrat povedati! Ljudje niso taki — a to ne velja samo o petju, marveč o vsaki stvari — niso taki, da bi, ko eno stvar slišijo ali berejo, takoj drugi dan začeli izvrševati. Če jim ista misel večkrat udarja na uho, počasi prodre tudi do srca in le polagoma se je oprijemajo. — Morda pa bo padlo med staro zrno še kako novo, še ne vrženo v brazde »Cerkvenega Glasbenika«.

Dve reči zlasti želim še poudariti:

I. **Cerkveno petje je in mora biti molitev!** Petje hoče biti bolj slovesen način molitve. A tega se morajo pevci zavedati! In te zavesti, se mi zdi, je premalo. To se pri učenju petja premalo, ali pa sploh nič ne poudarja. Vsa skrb se posveča edino pravilnemu in natančnemu izvajanju pesmi. A to je le tehnična, mehanična stran petja. Tej tehniki pa je treba vlivati v cerkvi tudi duha! Koncertni pevci so lahko zadovoljni, če so petje tehnično dobro izvedli. Z drugo besedo: Če le ljudem ugajajo in jim ti ploskajo. Cerkvenim pevcem pa mora ploskati Bog! Potem šele so svojo stvar dobro uredili.

Poleg tehnične je treba pri cerkvenem petju gojiti tudi duhovno plat. Ali se pa ta kaj goji in kako? Ni mi znano, koliko se to poudarja in zabičuje orglarskim učencem v orglarski šoli. Tam je seveda predvsem potrebno, da se učenci tehnično dobro izvežbajo, sicer niso za službo. A vsaj mimogrede se mora gojiti tudi duhovna plat. Morda se to že godi. In če se, je prav; če se pa ne ali ne zadostno, naj se pa to še spopolni! Kolikor mi je znano, je v tem oziru zdaj bolje, kakor je bilo. — Skrbi in dela naj se na to, da bodo bodoči organisti res krščanskega mišljenja in življenja. Sicer niso za cerkveno službo. Tudi jim bo cerkvena služba dolgočasna, ki jo samo za silo opravijo; samó molzna, a »kumrna« kravica. Cerkvni uslužbenec mora imeti veselje do cerkve in do božje službe. Govoriti mora z Davidom: »Kako ljuba so mi tvoja bivališča, Gospod vojnih trum!« V veselje in v čast naj si šteje, da sme in more poveličevati in polepševati božjo službo in s tem Boga častiti. Potem mu bo njegova služba tudi ob skromni plači prijetna.

A ne samo organisti, tudi pevci cerkveni naj bi imeli tega duha! Zato bi bilo treba tudi pevce nekoliko vzgajati, da bodo svojo »službo« prav in pobožno vršili. A kdo naj to stori? — Ko bi bil organist sam poln pravega duha, obenem pa zmožen, naj bi jih on pri pevskih vajah o tem poučil. Če ne, je pa to stvar župnikova. Če jih enkrat ali parkrat na leto povabi na malico, je to gotovo zaslužen; obenem pa naj bi jim dal tudi potrebno navodilo za petje v cerkvi: Cerkveno petje je molitev. Zato se mora peti Bogu v čast; ne samo zato, da petje ljudem dopade, ampak da Bogu dopade. Zato naj obudé na začetku petja dobri namen in naj ga med petjem večkrat ponove, besedilo pesmi pa izgovarjajo ne samo z grlom, ampak tudi z umom in srcem.

Zato naj pevci — pri vsem točnem in pravilnem izvajanju pesmi — nikar ne gledajo na to, da se dobro »postavijo«, ker cerkev ni koncertna dvorana, kjer pevcem ploskajo, ampak svetišče, kjer morajo vsi skupaj, pevci in poslušavci, Boga častiti in ga milosti prositi. — Zato pa naj izbirajo tudi take pesmi, ki res pobožnost budé in gojé.

Da jaz tako poudarjam to misel: Cerkevno petje mora biti molitev, prihaja — poleg tega, da to že pamet sama pové — zlasti odtod, ker sem pet let poslušal petje na Vestfalskem. Ljudsko petje tam za naša ušesa ni lepo, je le enoglasno, pa tudi napevi niso nič kaj lepi. Videlo se je na vsem petju, da ljudem ni za lepoto, ampak le za molitev. Pobožno besedilo jim je bilo glavna stvar. Tam se vedno vrsti glasna skupna molitev s petjem. Ko nekaj časa krepko in ubrano glasno molijo, potem začnejo peti. Samó način molitve spremené: enkrat molijo na preprost, potem na bolj slovesen način. Petje kakor molitev prihaja iz pobožnosti.

Pri nas imamo pa radi lepo petje. To je seveda v redu. Lepo naj bo! Kar se mi zdi napačno, je to, ako se gleda samó na lepoto, malo ali nič pa na molitev, na pobožno besedilo; ako prevladuje le umetnost, pobožnost pa stopa v ozadje. Ali ne velja o takem petju Jezusova beseda: »To ljudstvo me časti z ustnicami, njih srce je pa daleč od mene?« Ali se ne more to reči o marsikakem pevcu in petju po naših cerkvah?...

Ne želim s tem cerkvenim pevcem veselja jemati do petja, marveč njih petje le na pravo stran usmeriti. — Pa tudi skladatelji morajo imeti to pred očmi! Treba jim je paziti, da cerkevno petje ne bo preveč koncertno! Umetno seveda, tudi mogočno sme biti; a pesem mora dihati pobožnega duha: pri vsej umetnosti in mogočnosti tudi neko skromnost, ki se molitvi spodobi. Predvsem poudarjam: ne preveč solov! Ne rečem, da bodi solo v cerkveni pesmi popolnoma izključen; časih se poda. A če je tega preveč, napravlja name vtisk, da se hočejo skazovati, kaj in kako znajo. Večkrat so me ti soli tako motili, da nisem mogel z mašo naprej. In cerkevno petje resnično ni za to, da mašnika moti, marveč da ga spremlja in podpira. Pri eni maši šest pesmi: a pri vsaki sólo! Enkrat visok sopran, enkrat globok bas. Pa spet sopran, pa bariton, pa bas. Cel teater! Taka »molitev« se mi zdi kakor molitev onega, ki je molil: »Zahvalim te, Gospod, da nisem tak, kakor so drugi ljudje; dajem desetino od vsega...«

Ze skladba naj bo torej pobožna, izvajanje pa tudi! Če hočem povedati, kaj si mislim s tem: »pobožna« pesem, naj imenujem samo Premrlovo o Vseh svetnikih. To je pesem, ki srca res povzdiga kvišku k nebeškim željam, kakor mora vsaka cerkvena pesem; za ta praznik seveda še posebno. No hvala Bogu, imamo pa še nešteto drugih »pobožnih« pesmi. Na primer: »Jezusa ljubim, njemu le služim«, »Krasota, Jezus, angelska« itd. itd.

Seveda mora biti tudi besedilo pobožno: molitev, prosilna ali častilna. Važno pa je tudi, da se besedilo tudi r a z u m e. Kaj mi koristi, če neko pesem »ženejo« na koru, če pa ne razumem nič, ali le kako besedo, celote pa ne! Cerkevno petje ni samo »zavoljo lepšega«. Gotovo je tudi njegov namen, da božjo službo polepša in povzdigne. A s a m o za okrasek ne sme biti! Poslušavci morajo od petja kaj imeti. Zato morajo pesem razumeti, — kolikor je pač mogoče. In zato naj se poleg pravilnega petja skrbno pazi tudi na natančno izgovarjanje.

Če se bodo organisti in pevcí živo zavedali, zakaj prav za prav pojejo: Bogu v čast, potem se bodo tudi temu primerno na koru vedli, da ne bo nad njimi pritožbe, kakor je bila nedavno pisana v »Domoljubu«. Potem tudi ne bodo preveč zamerljivi, kakor se o pevcih večkrat sliši, da so. Potem tudi ne bodo žalostni in nevoljni, če poleg njih še kdo drug Boga s petjem povečuje: ne bodo težko prenašali ljudskega petja. (Kakor rečeno, na Vestfalskem že večinoma vse ljudstvo poje. Izbrani pevcí le redkokrat nastopijo; takrat pa dovršeno. Pri latinskih mašah imajo mogočne zборе, kakih 30 moških in približno toliko — dečkov, ki imajo res »srebrne« glasove, — da je kar užitek jih poslušati). Potem — in to je glavno — bo s takim petjem tudi Bog res počešen in ž njim zadovoljen. Pa ga bo tudi obilno poplačal. Kajti zemeljsko

plačilo za petje je tako majhno, da pevci ž njim ne morete biti zadovoljni, ampak morate po boljšem hrepeneti. In to boste prejeli, če boste tako peli, kakor vam je tu priporočeno: res Bogu v čast!

*

Kaj pravite, gospodje skladatelji, organisti in pevci, na to moje izvajanje? Ali je pisano prav ali ne?¹

Slučajno sem naletel na knjigo kardinala Bertrama »Charismen der priesterlichen Gesinnung«, kjer daje zares zlata navodila duhovnikom. Ko sem prebral nekaj odstavkov, sem rekel: To pa je moder in svet mož! Med drugim pa je v knjigi tudi sestavek o cerkvenem petju. Kardinal pravi, da je čutil srčno potrebo, to povedati. In glej — njegove misli se z mojimi popolnoma ujemajo. Prav ta njegov spis mi je dal povod in pobudo, da sem spet pograbil za pero, da napišem nekaj za »Glasbenik«, kar sicer vedno v glavi in srcu nosim.

Ker ima pa kardinalova beseda vse drugačno veljavo kakor navadnega duhovnika, sem pripravljen — če je uredništvu prav — potem ko obdelam prihodnjič še drugo točko, o kateri sem se namenil pisati — podati kardinalove misli o cerkvenem petju v »Glasbeniku« dobesedno.²

Tome Matija:

Pol stoletja je minilo ...

Stare dokumente vedno rad in z zanimanjem pregledujem. Ne zaradi dejstev, ki jih popisujejo in ki so včasih nezanimiva. Važnejše je to, kar se za dejstvu skriva. Da je bila pred toliko in toliko stoletji kje kaka vojska, to še ni toliko zanimivo. Zgodovinarja bolj zanima, zakaj in kako je do vojske prišlo in kako je vplivala na nadaljnji razvoj svetovne zgodovine. Isto velja za zgodovino glasbe: da je nastalo kako glasbeno delo, to še ni vse. Glasbeni zgodovinar skuša dognati, pod kakšnimi pogoji je moglo nastati, kako je začrtalo pot nadaljnjemu glasbenemu razvoju.

Temu uvodu pa ne bo sledila kaka dolgovozna glasbena razprava. Zadeva je čisto drugačna: iz zapuščine pokojnega g. kanonika Šiške mi je prišel v roke poseben dokument: »12 Marijinih pesem«, ki jih je za mešani zbor zložil kot opus 10 pokojni skladatelj Ignacij Hladnik. Obenem sem dobil tudi oceno teh pesmi, ki jo je na prošnjo škofijskega ordinariata napisal Josip Lavtižar, takrat župnik v Kokri. Ocena je datirana z dne 14. decembra 1887. Zdi se, da je pokojni g. kanonik Šiška, ki je bil tedaj škofijski kancler, oceno in pesmi v obilici drugega dela založil. Ali so pesmi dobile odobrenje in v kakšnem obsegu in ali so sploh izšle, ne morem reči. Mislil bi, da ne, ker je rokopis šele zdaj prišel na dan. Kvečjemu če ni Hladnik poslal v oceno dveh rokopisov: enega je morda obdržala škofijska pisarna, drugega je dobil Hladnik vrnjenega. Morda je iz njega porabil nekaj pesmi, vseh gotovo ne. V Cerkvenem Glasbeniku l. 1932, str. 106, berem namreč, da je izdal Hladnik kot opus 10: Pet Tantum ergo, pet mašnih in deset Marijinih pesem ter dva kratka in lahka Te Deum za mešani zbor. Last skladateljeva, tisk Blasnikov. Ker je izšla zbirka l. 1888, torej eno leto po Lavtižarjevi oceni, so morda nekatere Marijine pesmi vzete iz zbirke 12 Marijinih pesmi, ki jih je Hladnik poslal leto prej v oceno. To bi se dalo lahko ugotoviti, ni pa za članek tolike važnosti. Mene zanima veliko bolj Lavtižarjeva ocena, napisana pred 53 leti, pred dobrim pol stoletjem. Iz nje moremo razbrati marsikako zanimivost in se tudi marsikaj

¹ Gotovo. V tem duhu smo hoteli in se trudili delati do sedaj in bomo skušali še naprej. Uredništvo.

² Prosimo! Kar nadaljujte! Ur.

učiti. In to skladatelji in ocenjevalci. Posebno nas zanima, kake zahteve je stavila takrat kritika na cerkvene skladatelje; kako skrbno je kritik pretipal in pretehtal vsako noto, ki jo je skladatelj zapisal, pa tudi vsako frazo, vsak akord in vsako modulacijo. Ni se zadovoljil z nekaj kratkimi ugotovitvami. Zato tudi obsega pisana ocena o razmeroma kratki zbirki cele štiri strani. Ocena je vestna, stroga, za naše pojme celo prestroga. Marsikaka od negativno ocenjenih skladb po vrednosti presega mnoge, ki pridejo danes na svetlo. Iz ocene tudi razvidimo, kako so pred 50 leti presojali »cerkvenost«
skladb. Zanimive so opombe, ki kažejo takratno naziranje o uporabnosti raznih intervalov za cerkveno glasbo, o vzporednih tereah in sploh takratno gledanje na nekatera vprašanja iz harmonije. Pozornost vzbuja tudi pripomba o dobi Gregorja Riharja in o orglarski šoli v Ljubljani. Pa še marsikaj drugega bo našel, kdor zna za kulise pogledati in med vrsticami brati. Kakor se sodbe in pojmi o kaki stvari v teku časa spreminjajo, tako tudi eni ali drugi misli, izraženi v tej oceni, danes ne bi mogli več pritrčiti. V glavnem so pa Lavtizarjeve misli še danes ravno tako aktualne kot pred 50 leti. Človeku so kar iz ust vzete in jih je vesel. Da bi si jih le k srcu vzeli vsi, ki se nas tičejo!

Ocena je pisana nemško, kot je bila pač takrat navada. Prestavil sem jo seveda v slovenščino, včasih tudi zaradi lepšega izražanja bolj po smislu. G. svetnik Lavtizar je dal za priobčitev svoje dovoljenje, za kar se mu najlepše zahvaljujem. Mislim, da tudi pokojni Hladnik ali pa kdo od njegovih še živečih sorodnikov ne bi imel nič proti priobčitvi, čeprav je ocena bolj negativna kot pozitivna. Hladnik je bil tedaj mlad fant, komaj svojih 22 let star in šele na začetku svoje skladateljske poti. Marsikdo od nas v teh letih na kako skladanje še mislil ni. Pozneje je Hladnik kot skladatelj itak prispeval svoj del k naši cerkveno-glasbeni literaturi. Morda ga je ravno zato, ker je bil takrat še začetnik, g. ocenjevalec bolj trdo vzel v roke. Gotovo je že takrat slutil v njem poseben talent, ki bo nekaj desetletij neomejeno vladal na naših korih. Tak talent je bil bolj potreben trde vzgojne besede kot pretirane hvale. Hvalimo samo tiste, ki za njimi razen nekaj pohvalnih besed nič ne ostane. Da je pa ocenjevalec Hladniku le dobro želel, je razvidno na pr. iz opombe k št. 10 in iz sklepne pripombe.

Da se povrnem na uvodne besede: zelo majhnega obzorja bi bil, kdor bi bral to oceno po črki in si mislil: Dobro ga je zdelal! Misleč človek bo skušal po prejšnjih navodilih razbrati smisel ocene. Če je vrh tega sam skladatelj ali celo »skladatelj«, si bo možko izprašal vest in na koncu skesano vzdihnil: Mea culpa! S tem namenom je bil ta članek tudi spisan.

Lavtizarjeva ocena se glasi:

Visokočastiti knezoškofijski ordinariat!

V vsem spoštovanju podpisani je dobil 6. decembra 1887, št. 2624, od visokočastitega ordinariata skladbe organista Ignacija Hladnika z naslovom »12 Marijinih pesmi«
(Hladnik piše »pesem«
Op. pisca) z navodilom, naj bi podal o njih svojo sodbo. Podpisani tej prošnji zelo rad ustreže in pove svoje objektivno mnenje kot sledi:

Št. 1: Sprejemljiva. Melodija in harmonija v pravih mejah.

Št. 2: Prva polovica bi šla, ne tako druga. Pri besedah »Vbrani jo slavil bi bron«
hoče skladatelj posnemati zvonjenje tako, da si v basu zaporedoma sledijo toni B-durovega trozvoka, pri čemer pa se melodije drugih glasov izrodijo v nekak brenčoč zbor, kar je cerkve nedostojno. Zraven tega še nepotrebno 3/8 punktiranje v sopranu in altu v predzadnjem taktu (mišljeno je podaljšanje polovink z dvema pikama. Op. pis.).

Št. 3: Velike sekste zvenijo v cerkveni pesmi strastno, zato niso porabne. Glej tudi zavito in ritmično okorno polifonijo pri »Ko peti nas navdaja želja«.

Št. 4: Četrtrinsko in osminksko gibanje v posameznih glasovih, ki ga skladatelj očitno skoraj v vsaki pesmi išče, pri čemer je istočasna izgovarjava besedila ovirana, moti, če se prevečkrat ponavlja. Pust je tudi večkrat ponovljeni ritem ♩ ♪ ♩ ♪, ki se sliši kot kako bobnanje.

Št. 5: Igranju pozavne podobni skoki, ki jih ima na pr. drugi bas v vsem tretjem taktu pri »Marija«, so brez dvoma prostaški in v cerkvi nedopustni. Kopičenje zaporednih terčnih postopov in nonakordov pri »Marija, pros, za nas« moramo pa označiti za naravnost nedostojno.

Št. 6: Zelo mehko zveneče dominantne septimne harmonije (očividno jih ocenjevalec smatra kot nekaj negativnega, kar je razvidno tudi iz naslednjih opomb. Op. pis.) Nemirne modulacije, ki gredo predaleč. Disonanca za disonanco. Instrumentalno obravnavanje glasov. O strogem kontrapunktu ni govora.

Št. 7: Premaščene fraze, nepotreben solo, nevzdržno sekundiranje (najprej zapoje sopran, pridruži se mu alt, nato tenor, končno bas. Op. pis.), povrh pa še na koncu ponesrečeno prečje pri prehodu iz F-dura v G-dur. Za nameček še dolgi Volčičev tekst brez vsake poezije (torej je bil že takrat križ z dobrimi teksti. Op. pis.).

Št. 8: Slaba. Take skladbe so bile pri nas na krožniku v dobi Gregorja Riharja, torej v času, ko še ni bilo slišati nikakega glasu po kaki reformi.

Št. 9: Velike sekste in skupaj udarjajoče septime. Sicer — bi šla (opomba o septimah mi ni čisto jasna. Op. pis.).

Št. 10: Slaba. Obrabljeno dudlanje. Mešanica disonanc. Strožja kritika bi mogla ustaviti preveliko produkcijo in vzpodbuditi k resnejšemu študiju. Zato ne sprejeti in ne priporočati vsega, kar se na cerkvenoglasbenem trgu ponuja. (Ta opomba je precej nedoločena in ne zadeva samo Hladnika; ocenjevalec je hotel očitno označiti vse tedanje glasbeno ustvarjanje. Zelo aktualno tudi za naše sedanje razmere. Op. pis.).

Št. 11: Molitev, o kateri si težko mislimo, kako jo je mogoče, ne da bi jo koralno obravnavali, spraviti v prisilni jopič takta; isto velja za antifono pod št. 12. Samovoljno skakanje s toni sem ter tja. Težko, da bi jo kak zbor kdaj pel. (Pod št. 11 je Hladnik zložil znano molitev »O Gospa, o Mati moja«; pod št. 12 pa antifono »Češčena bodi Kraljica«. Op. pis.).

Št. 12: Kvartsekstakord, ki ga je treba kot disonanco obravnavati zelo previdno, igra v tej številki preveliko vlogo. Slaba deklamacija besedila na str. 15: In pokaži nam po tem...

Zaključek:

- a) Prestopkov proti osnovnim glasbenim pravilom v teh skladbah ni.
- b) Melodije niso (razen št. 5, 8, 10) podobne arijam.
- c) Iz skladb se vidi prizadevanje skladatelja, da bi ustvaril nekaj cerkve vrednega. Temu prizadevanju pa stoji nasproti izredno pomanjkljiva izobrazba skladatelja v kontrapunktu. Na cerkveno glasbeni šoli v Ljubljani, iz katere je organist Ignacij Hladnik izšel, kontrapunkta, kolikor vem, sploh ne učijo.¹ In vendar je kontrapunkt *conditio sine qua non* (brezpogojna zahteva. Op. pis.) za vsakega cerkvenega skladatelja. Dokler se v tem oziru ne obrne na bolje, ostanejo učenci, tudi če bi bili še tako nadarjeni, moderni harmoniki brez pravega pojma in brez resničnega razumevanja za cerkveno glasbo.

Kokra, 14. decembra 1887.

Josip Lavtižar, župnik.

¹ Kontrapunkt se je poučeval na orglarski šoli že za časa Foersterja, kakor tudi pozneje vedno. Prav Hladnik je prinesel iz orglarske šole mnogo smisla za kontrapunkt in je bilo mnogo njegovih skladb prav zaradi tega pomembnih oz. značilnih. V spričevalu ima Hladnik iz kontrapunkta, imitacije in fuge red: dobro. — Op. ur.

† Fran Zacherl, kakršnega sem poznal in vzljubil.

Josip Stritar si je stavil nekoč vprašanje: »Kaj me na božjem svetu najbolj veseli?« A dal si je obenem tudi takoj odgovor na to vprašanje, rekoč: »Na nebu sonca svit, na zemlji človek plemenit!« — In tak plemenit, tak blag človek je bil pokojni narodni učitelj Fran Zacherl, katerega zemeljske ostanke smo dne 11. junija t. l. na ljutomerskem pokopališču izročili materi zemlji k večnemu počitku.

Pred desetletji sem ga na neki večji učiteljski skupščini spoznal; štiri leta je bil mlajši od mene, a najini duši sta se takoj našli kot enakomisleči in enakočuteči srci, ki sta ostali do Zacherlove prerane smrti prijateljsko povezani in združeni. Mogoče je bilo vzrok temu dejstvu pri obeh navdušenje za gojitev lepe pesmi v mladini, ki je bilo zlasti v Zacherlovi duši tako živo, da bi se o njem lahko reklo s pesnikom: »za njo gorim, za njo živim.« Ne bom se motil, ako trdim, da nobenega imena prebivalci Ljutomera ter Murskega polja sploh ne imenujejo s toliko spoštljivostjo in ljubeznijo kakor imena Zacherl. To spoštovanje si je blagi pokojnik pridobil v prvi vrsti s svojim ljubeznivim, taktim vedenjem, z vestnim izpolnjevanjem svojih stanovskih dolžnosti, zlasti pa z brezmejno gorečnostjo, s katero je gojil našo krasno pesem ter ž njo zbujal v srcih ljudstva v cerkvi kot organist verski, v šoli in izven šole pa v mladih ljudeh narodni in patriotični čut. Zaradi lepega petja v cerkvi, kjer mu je bila njegova ljubezniva soproga tako rekoč »desna roka«, je ljudstvo Zacherla naravnost oboževalo.

Na prosvetnem polju je bil Zacherl ideal neumornega in nepristranskega pospešitelja kulture. Kot tak se je držal srednje poti — za politiko se ni brígal, pomagal je povsod, kjer so rabili in želeli njegovo pomoč. Neumorno delo, ki mu je bilo v zabavo, je vzbujalo v Zacherlu še kot upokojujencu zadovoljstvo in veselje do življenja. Da si je Zacherl s svojim vsestranskim delovanjem pridobil spoštovanje vseh strank in slojev, je pokazal jasno njegov veličastni pogreb, kakršnega Ljutomer že dolgo ni videl in ga bržkone tudi kmalu ne bo. Ob odprtem grobu mu je mislilo izraziti svojo zahvalo za njegovo neumorno prosvetno delo nič manj kot deset govornikov, a radi močne plohe do izvedbe ni prišlo, kakor da bi blagi pokojnik v svoji skromnosti z nebesnih višav hotel reči: »Pustite to, saj sem vršil vedno le svojo dolžnost, da sem zadostil svoji srčni potrebi!«

Kdor je ljubitelj petja in glasbe, ne more biti slab človek. Resničnost teh besed se je pokazala pri Zacherlu v vsej meri. Srčna dobrotá ga je dičila: v šoli pri mladini, v zasebnem občeivanju z ljudmi, povsod..., vsako srce si je znal na mah pridobiti. Da je bil Zacherl srčno dober soprog in skrben družinski oče, to je skoraj odveč, da bi na tem mestu omenjal.

Prav posebno pa se imam pisec teh vrstic zahvaliti pokojnemu Zacherlu za njegovo izpodbudo in bodrilo v zadevi svojih »glasbenih igráčk«, če smem svoja šoli in šolskim prireditvam namenjena glasbena delca: spevoigre, »Venčke narodnih pesmi« itd., tako imenovati. Vsako teh mojih delc je na podlagi rokopisnih beležk Zacherl pred izdajo s svojim mladinskim zborom preizkusil ter me pri tem na marsikaj opozoril, kar je bilo potrebno izpremembe. Bil mi je v tem oziru zares odkritosrčen in ljubezniv svetovalec. Brez Zacherlove pomoči bi s svojimi glasbenimi prireditvami nikoli ne dosegel tako povoljnih uspehov, kakor sem jih v splošnem dosegel. Saj so skoraj vse s povoljnim uspehom prestale pred objavo preizkušnjo uporabnosti.

S smrtjo dragega mi prijatelja Fr. Zacherla je ugasnil eden redkih sončnih žarkov, ki so mi na moji dolgi življenjski poti ogrevali dušo.

Kronika izrednih slovesnosti in dogodkov v ljubljanski stolnici od l. 1910 do 1940.

V ljubljanski stolnici se poleg redne božje službe vrše od časa do časa tudi razne posebne slovesnosti, ki so v zvezi bodisi s škofijskim sedežem pri tej cerkvi ali s stolnim kapituljem, bodisi razne slovesnosti v zvezi z državnimi prazniki pa še to in ono.

Ko se po 31 letnem delovanju kot ravnatelj stolnega kora in stolni organist poslavljam od tega službenega mesta, si dovoljujem podati kot zadnje poročilo pregled izrednih slovesnosti in raznih zanimivih dogodkov, povezanih z glasbo in petjem, kakor so se vrstili drug za drugim od l. 1910. do 1940.

L. 1910.

1. avgusta je bil slovesno umeščen stolni kanonik dr. Ignacij Žitnik.

L. 1911.

18. februarja je bila slovesna maša ob otvoritvi kranjskega deželnega zbora.

9. julija so stare Križmanove orgle, ki so stale — večkrat popravljene — nad 150 let, pri popoldanski službi božji zadnjikrat pele.

21. septembra je bil slovesno umeščen stolni kanonik dr. Josip Gruden.

7. decembra so se na predvečer Marijinega praznika prvič delno oglasile pri božji službi nove Milavčeve orgle z do takrat izgotovljenimi 20 registri.

L. 1912.

11. februarja so bile slovesno blagoslovljene nove stolne orgle z 52 registri, tremi manuali in pedalom. Izvršil jih je ljubljanski orglarski mojster Ivan Milavec.

14. februarja se je ob priliki dovršitve novih stolnih orgel vršil cerkveni koncert. Sodelovali so kot orglavci: profesor Franjo Dugan iz Zagreba, ravnatelj v pokoju Anton Foerster, p. Mihael Horn iz Gradca in ravnatelj stolnega kora Stanko Premrl. Petje stolnega kora sta vodila p. Hugolin Sattner in St. Premrl.

27. novembra se je vršil cerkveni koncert v proslavo godu sv. Cecilije. Na orglah so sodelovali: profesor Franjo Dugan iz Zagreba, Ignacij Hladnik iz Novega mesta in Stanko Premrl. Pel je stolni pevski zbor. Pri izvajanju Rheinbergerjevega orgelskega koncerta v G-molu, ki ga je igral Dugan, je sodelovala Slovenska Filharmonija.

L. 1913.

18. maja smo slovesno obhajali sveto leto in Konštantinov jubilej.

25., 26. in 27. avgusta so bile tri slovesne maše ob priliki Katol. shoda.

3. decembra se je vršil cerkveni koncert v čast sv. Križu. Kot organista sta samostojno nastopila Ignacij Hladnik in Stanko Premrl. Kot glavna točka se je izvajala Gustava Erlemanna kantata »Adoratio Crucis«. Sodeloval je tudi stolni pevski zbor, vojaški orkester in g. Rudolf Weiss pl. Ostborn kot spremljevalec na orglah.

L. 1914.

2. januarja je bil slovesni Requiem za umrlim stolnim kanonikom in državnim poslancem dr. Ignacijem Žitnikom.

18. januarja je bila slovesna biserna maša stolnega prošta Janeza Sajovica. Prvi teden v februarju se je vršila mirovna pobožnost.

12. aprila (velikonočno nedeljo) se je prvič izvajala St. Premrlova latinska maša v čast Materi božji: »Zdravju bolnikov« za mešani zbor, orgle in orkester, posvečena knezoškofu dr. Antonu Bonaventuri Jegliču. (Ta skladba se nahaja žal še vedno samo v rokopisu.)

20. junija je bil slovesni Requiem za umrlim stolnim kanonikom Tomažem Kajdižem.

9. avgusta smo imeli v stolnici slovo od vojakov, ki so šli na vojsko.

1. septembra je bil slovesno umeščen stolni kanonik Ignacij Nadrah.

27. septembra je prvič sodeloval na stolnem koru kot dirigent g. dr. France Kimovec, ki je nastopil službo stolnega vikarja.

15. oktobra je bil slovesno umeščen stolni kanonik dr. Evgen Lampe.

25. novembra je bila slovesna maša radi občnega zbora Cecilijanskega društva za ljubljansko škofijo.

L. 1915.

6. januarja se je v stolnici izvršila slovesna posvetitev kranjske dežele Srcu Jezusovemu.

11. februarja je bil cerkveni koncert kot slovesen zaključek mirovne pobožnosti. Sodelovali so: g. Gaston Zuccoli iz Trsta kot orgelski solist, g. Teodor pl. Pasieczynskyj kot tenorist, stolni pevski zbor, g. dr. France Kimovec kot dirigent in g. Stanko Premrl kot spremljevalec na orglah.

29. novembra slovesni Requiem za umrlim škofom Janezom Stariho.

L. 1916.

1. marca s je vršil cerkveni koncert v prid vdovam in sirotam v vojni padlih vojakov. Sodelovali so: g. Stanko Premrl kot orgelski solist, g. Josip Rijavec kot tenorist-solist, pomnoženi stolni pevski zbor, g. dr. France Kimovec kot dirigent in vojaška godba 2. bosenskega pešpolka.

20. marca je stolni pevski zbor sodeloval pri vojaški slovesni maši v »Rekonvalescentenheimu« v Sp. Šiški. Petje je spremljala godba 27. tukajšnjega pešpolka.

13. aprila je bil slovesno umeščen stolni kanonik dr. France Kimovec.

Šmarnice l. 1916. so se vršile po novem času: eno sončno uro prej. Pričeli smo prav v temi s slabimi lučmi in svečkami na koru.

Binkoštno nedeljo 1916 je pri slovesni škofovi maši sodelovala godba (16' mož) 87. pešpolka iz Celja in 8 civilistov.

Od konca julija do srede novembra je zaradi moje težke oboletosti in poznejšega bolezenskega dopusta vodil stolni kor g. kanonik dr. Fr. Kimovec.

L. 1917.

Na Vnebohod 1917 smo pri jutranji maši z blagoslovom peli prvič na ta dan slovensko. Prej so bile namreč v stolnici o praznikih vedno po dve latinski maši: ob šestih in desetih.

12. septembra smo slovesno praznovali 20 letnico škofovanja knezoškofa dr. Antona Bonaventure Jegliča.

20. septembra je bil slovesni Requiem za umrlim stolnim proštom Janezom Sajovicom.

Petih Requiemov je bilo v l. 1917. dva in trideset.

L. 1918.

Pri procesiji sv. Rešnjega Telesa je namesto gg. bogoslovcev pel stolni pevski zbor: po poti slovenske evharistične pesmi, pri blagoslovih latinske himne.

1. novembra po končani vojni in po osvoboditvi izpod tujega jarma je bila slovesna zahvalna božja služba s slovenskim cerkvenim govorom g. knezoškofa dr. Jegliča (prej so bili govori pred deseto mašo nemški). Cerkevne slovesnosti se je udeležila tudi prva naša slovenska vlada.

27. novembra je bila maša s slovenskim petjem ob občnem zboru Cecilijanskega društva. Sodelovala sta zbor in orkester.

15. decembra je bila slovesna služba božja ob priliki zedinjenja Slovencev, Hrvatov in Srbov v skupno jugoslovansko državo. Na koncu smo peli pesem »Lepa naša domovina«.

18. decembra je bila slovesna maša zaradi rojstnega dne regenta Aleksandra.

L. 1919.

11. marca je stolni pevski zbor pel slovenske cerkvene pesmi pri maši, ki jo je daroval v stolnici kardinal Frančišek Bourneš, nadškof londonski.

30. aprila se je opravil slovesni Requiem za narodna mučenika Zrinjskega in Frankopana.

6. julija je bil slovesno umeščen stolni kanonik g. Alojzij Stroj.

12. julija je bila slovesna maša za god kralja Petra.

9. avgusta je bil slovesno umeščen kot stolni prošt prelat Andrej Kalan.

L. 1920.

10. marca se je vršil cerkveni koncert. Sodelovali so: g. Stanko Premrl, orgelski solist, ki je poleg drugih skladb izvajal Rheinbergerjev orgelski koncert v G-molu z orkestrom. To točko je dirigiral g. dr. Josip Čerin, pevske pa g. dr. Fr. Kimovec. Pel je stolni pevski zbor.

14. marca je pontificiral francoski kardinal L. E. Dubois.

30. marca smo slovesno praznovali 70 letnico knezoškofa dr. Antona Bonaventura Jegliča.

27. junija je stolni pevski zbor pel slovensko pri maši, ki ji je prisostvoval regent Aleksander.

16. avgusta je bil slovesno umeščen stolni kanonik dr. Mihael Opeka.

L. 1921.

24. maja smo obhajali s slovesno mašo državni praznik sv. Cirila in Metoda.

30. maja je bila slovesna maša zaradi sprejetja tako imenovane Vidovdanske ustave. Po maši smo peli himno Pravde Bog (Bože pravde).

22. avgusta je bila žalna slovesnost za umrlim kraljem Petrom. Peli smo Palestrinov Miserere. Pomagali so pevci »Ljubljane«.

2. oktobra je pri popoldanski božji službi prvič nastopil nov, preprost pevski zbor deklet.

L. 1922.

28. januarja je bil slovesni Requiem za umrlim papežem Benediktom XV.

12. februarja je bila slovesna maša ob izvolitvi Pija XI.

27. februarja je pri jutranji maši prvič nastopil drugi pevski zbor, določen za jutranje maše in popoldansko božjo službo.

16. marca se je vršil cerkveni koncert v proslavo sv. Jožefa in v prid cerkve sv. Jožefa. Sodelovali: Stanko Premrl kot orgelski solist, stolni pevski zbor pod vodstvom dr. Fr. Kimovca in vojaški orkester.

24. novembra je bila zaradi spominskega dneva zmage pri Kumanovem slovesna zahvalnica z državno himno.

L. 1923.

9. januarja je bil slovesni Te Deum zaradi rojstnega dne kraljice Marije.

26. februarja je bil slovesni Requiem za umrlim ljubljanskim županom, pisateljem dr. Ivanom Tavčarjem.

27. avgusta smo ob V. katoliškem shodu pozdravili v stolnici papeževega nuncijskega Hermenegilda Pellegrinettija.

2. septembra je bil slovesno umeščen stolni prošt Ignacij Nadrah.

1. oktobra je bil slovesno umeščen stolni kanonik dr. Tomaž Klinar.

13. novembra je bila slovesna zlata maša stolnega kanonika-župnika Jožefa Erkerja.

8. decembra se je v stolnici vršilo škofovsko posvečevanje krškega škofa dr. Josipa Srebrničja.

L. 1924.

2. marca se je prebralo na prižnici oznanilo glede ljudskega petja. Popoldne je bilo pri litanijah krepko ljudsko petje.

9. marca smo pričeli ljudsko petje izvajati deloma tudi pri jutranjih mašah.

12. marca je bil cerkveni koncert. Sodelovali so: Stanko Premrl kot orgelski solist in dirigent, stolni pevski zbor in g. Heribert Svetel kot spremljevalec na orglah.

30. marca je bila po litanijah prva pevska vaja v stolnici za ljudsko petje. Vodil jo je — kakor tudi pozneje — g. dr. Fr. Kimovec.

16. junija je bil cerkveni koncert glasbenega društva »Ljubljanec«. Vodil ga je njen takratni pevovodja dr. France Kimovec. Izvajali so ruske cerkvene zborovske skladbe. Na orglah je kot solist sodeloval Stanko Premrl.

26. julija je bil slovesno umeščen stolni kanonik dr. Alojzij Merhar.

7. septembra se je vršil v stolnici ob priliki I. Marijanskega kongresa koncert »Ljubljanec«. Pod naslovom »Marijin oratorij« je bil podan razvoj slovenske Marijine pesmi. Koncert je vodil g. dr. France Kimovec. Sodelovala sta poleg pevskega zborja »Ljubljanec« še Stanko Premrl kot organist in Svetozar Banovec kot tenorist-solist.

L. 1925.

23. marca je bil cerkveni koncert. Sodelovali so: g. Stanko Premrl kot orgelski solist in dirigent, stolni pevski zbor in g. Herbert Svetel kot spremljevalec na orglah.

13. aprila je bila slovesna nova maša g. Janeza Štrusa.

12. julija ob kongresu za proučevanje vzhodnega bogoslužja je pela »Ljubljanca« pod vodstvom opernega kapelnika Antona Neffata staroslovensko liturgijo.

3. septembra je bil slovesni Requiem za umrlo stolno pevko gdč. Melanijo Zalar, ki je pela v stolnici pet let pri velikih mašah.

1. oktobra je bil slovesno umeščen stolni kanonik g. Josip Volc.

21. oktobra je bil slovesni Requiem za padle vojake. Requiem je naročilo Invalidsko društvo.

15. novembra smo slovesno praznovali 1600 letnico I. cerkvenega občnega zborja v Niceji.

17. decembra je na rojstni dan kralja Aleksandra pela »Ljubljanca« dr. Fr. Kimovčev veliki »Tebe Boga hvalimo«.

L. 1926.

26. aprila je bil slovesni Requiem za umrlim stolnim glasbenim vodjo Antonom Foersterjem.

31. julija je bila slovesna zlata maša stolnega kanonika — seniora Ivana Sušnika.

6. septembra je bil slovesni Te Deum zaradi rojstnega dneva prestolonaslednika Petra.

3. oktobra smo slovesno obhajali 700 letnico smrti sv. Frančiška Asiškega.

31. oktobra se je prvič slovesno obhajal praznik Kristusa Kralja.

L. 1927.

13. februarja smo slovesno praznovali 1100 letnico rojstva sv. Cirila in petletnico vladanja papeža Pija XI.

6. aprila se je vršil cerkven koncert v proslavo svetega leta in 400 letnice Palestrinovega rojstva. Petje stolnega pevskega zbora 40 pevk in pevcev sta vodila Stanko Premrl in dr. Anton Dolinar. Izvajale so se tudi tri Palestrinove à capella skladbe. Samostojne orgelske točke je izvajal Premrl.

11. maja je bil slovesni Requiem za umrlim stolnim kanonikom dr. Ferdinandom Čekalom.

29. maja je bila blagoslovljena nova šmarnična slika: delo gospe Helene Vurnikove.

14. junija je bila slovesna maša ob 50 letnici Cecilijanskega društva ljubljanske škofije. Pontificiral je lavantinski knezoškof dr. Andrej Karlin.

L. 1928.

19. januarja je bil slovesni Requiem za umrlo stolno pevko gdč. Marijo Gorenjc. Isti dan je bila tudi slovesna zahvalnica zaradi rojstva kraljeviča Tomislava.

27. aprila se je vršil koncert staroklasične glasbe. Izvajali so ga: Godalni orkester orkestralnega društva Glasbene Matice pod vodstvom prof. Emila Adamiča, basist Marijan Rus, violinista Karlo Rupel in Leon Pfeifer, čelist Avgust Pertot in organist Stanko Premrl.

17. maja smo obhajali 30 letnico škofovanja dr. Antona Bon. Jegliča.

27. maja smo peli slovensko pri maši o priliki škofovske vizitacije stolnice. Škofijstvu sem poročal o stolnem koru.

8. septembra je bila prvič oddana iz stolnice slovesna maša po radiju.

8. oktobra je bil slovesni Te Deum ob 10 letnici prebitja solunske fronte.

29. oktobra je bila slovesna zahvalna maša ob 10 letnici Jugoslavije.

22. novembra se je vršil cerkven koncert. Priredilo ga je Cecilijansko društvo za stolno župnijo sv. Nikolaja o priliki svoje 25 letnice na čast Kristusu Kralju in sv. Ceciliji. Sodelovali so: dr. Josip Čerin kot dirigent orkestra dravske divizije pri izvajanju Rheinbergerjevega orgelskega koncerta v g-molu, Stanko Premrl kot orgelski solist, stolni pevski zbor in dr. France Kimovec kot dirigent pevske točke s spremljevanjem orkestra.

L. 1929.

To leto je bil konec januarja in v februarju, zlasti pustne dni izreden mraz. Na koru smo komaj vzdržali.

1. julija je bil slovesni Te Deum ob rojstvu kraljeviča Andreja.

14. julija se je vršila posvetitev pomožnega škofa dr. Gregorija Rožmana.

27. decembra je prvič v stolnici pontificiral pomožni škof dr. Gregorij Rožman.

L. 1930.

19. marca je italijanski skladatelj g. Gastone Zuccoli iz Trsta prisostvoval v stolnici drugemu izvajanju njegove slavnostne latinske maše v čast sv. Frančiška Asiškega za mešani zbor in orgle. Instrumentacijo je oskrbel Stanko Premrl.

V juliju so bile stolne orgle prvič temeljito razprašene, očiščene in na novo uglašene. Delo je izvršil orglarski mojster Franc Jenko iz Št. Vida nad Ljubljano za 4.500 din.

7. septembra je bila o priliki misijonskega kongresa slovesna maša papeževga nuncija Hermenegilda Pellegrinettija.

8. septembra je pontificiral zagrebški nadškof dr. Anton Bauer.

6. oktobra se je vršil cerkveni koncert »Ljubljane«. Vodil ga je dr. Anton Dolinar. Sodelovala sta tenorist Josip Gostič in Stanko Premrl na orglah.

L. 1931.

31. maja smo slovesno obhajali 1500 letnico efeškega občnega cerkvenega zbora.

17. avgusta je bila slovesna maša ob 10 letnici vladanja našega kralja Aleksandra.

6. septembra je bila slovesna maša ob odkritju spomenika kralju Petru I.

7. septembra sta o priliki slavnostnih dni kraljevega tedna priredila cerkveni koncert Stanko Premrl (orgle) in Karlo Rupel (gosli).

2. decembra je bil slovesni Requiem za umrlim goriškim nadškofom dr. Antonom Borgijem Sedejem.

L. 1932.

14. februarja smo praznovali 10 letnico papeževanja Pija XI.

29. aprila se je vršil koncert Marijinih pesmi. Priredilo ga je društvo visokošolk »Savica«. Sodeloval je St. Premrl.

13. maja je bil slovesni Requiem za umrlim predsednikom francoske republike Pavlom Doumerjem.

24. julija je bila slovesna zlata maša stolnega prošta prelata A. Kalana.

L. 1933.

5. februarja se je ljudsko petje začelo izvajati redno pri popoldanski božji službi, zaukazano od g. knezoškofa dr. Gr. Rožmana.

12. marca je bila slovesna maša ob 50 letnici knezoškofa dr. Gr. Rožmana.

2. junija je ljubljanska Glasbena Matica priredila v stolnici Gallusov koncert. Sodelovali so: pevski zbor Glasbene Matice pod vodstvom ravnatelja opere Mirka Poliča in Stanko Premrl z orgelskimi točkami.

6. junija je bil slovesni Requiem pri pogrebu stolnega prošta Andreja Kalana. Pogrebni Oficij pred mašo in Reši me (Libere) po maši so peli gospodje bogoslovci, in sicer prvič slovenko.

2. julija smo prvič peli slovensko »Pokropi me« (Asperges).

29. oktobra popoldne se je vršil v stolnici jubilejni koncert Pevske zveze. Zbor Pevske zveze je pel pod kupolo. Vodil je prof. Marko Bajuk.

L. 1934.

31. marca (velikonočna sobota) je zbor po procesiji pel prvič vse slovensko: tudi »Tebe Boga hvalimo«, »Raduj se Kraljica nebeška« in »V zakramentu«.

1. aprila sta se v stolnici prvič pela list in evangelij v slovenskem jeziku.

2. aprila (velikonočni ponedeljek) sta bila po veliki maši slovesno umeščena stolni prošt Ignacij Nadrah in stolni dekan dr. France Kimovec.

22. aprila — na dan pogreba p. Hugolina Sattnerja — je stolni pevski zbor počastil spomin našega velikega skladatelja s tem, da je pri veliki maši pel njegovo Missa seraphica.

1. maja ob priliki celodnevnega češčenja sv. Rešnjega Telesa, je bila zaradi nove škofijske odredbe ta dan ob desetih peta latinska maša.

2. julija zvečer je stolni pevski zbor pel pri litanijah v novo posvečeni župni cerkvi sv. Cirila in Metoda.

18. julija, na dan pogreba † kralja Aleksandra, je bila ob osmih v stolnici slovesna maša, po maši ob pol desetih pa žalna slovesnost na Kongresnem trgu. Stolni pevski zbor je pri tej slovesnosti pel Premrl v ta namen zložen in pokojnemu našemu kralju posvečen 50. psalm »Usmili se me«.

6. oktobra se je vršil v stolnici dobrodelni koncert v pomoč poplavljenecem. Sodelovala sta: pevski zbor Glasbene Matice in Stanko Premrl z orgelskimi točkami.

23. oktobra je bil slovesni Requiem za umrlima francoskima državnikoma Barthoujem in Poincarejem.

9. novembra je bila žalna komemoracija zaradi 30. dneva smrti kralja Aleksandra.

L. 1935.

16. januarja je bil slovesni Requiem za umrlim angleškim kardinalom Burnejem.

25. marca je prvič v stolnici pontificiral stolni dekan dr. France Kimovec.

14. aprila se je pasijon prvič pel v slovenskem jeziku: koral in dr. Kimovčeve vloge za moški zbor, ki so jih izvajali gg. bogoslovci.

30. maja je bila slovesna maša ob 85 letnici knezoškofa dr. Antona Bon. Jegliča.

28. in 29. junija so se vršile v stolnici slovesnosti ob evharističnem kongresu: pozdrav papeževega legata poljskega kardinala dr. Hlonda in slovesna maša papeževega nuncija Pellegrinettija.

Ob prvi obletnici smrti kralja Aleksandra je ljubljanska radijska postaja priredila v stolnici žalni koncert. Sodelovali so: Radijski pomnoženi orkester pod vodstvom kapelnika Draga M. Šijanca, Stanko Premrl kot organist in basist Tone Petrovčič.

18. novembra se je v stolnici vršil Blaž Arničev orgelski koncert. Orgelske skladbe je izvajal skladatelj sam. Pri dveh njegovih skladbah »Memento mori« in »Koncertu« so pod vodstvom kapelnika Šijanca sodelovala trobila in tolkala; gdč. Vida Rudolf je pela tri samospelve.

24. novembra smo praznovali 1050 letnico smrti sv. Metoda.

1. decembra sta bila slovesno umeščena stolna kanonika dr. Alojzij Zupan in dr. Gregor Žerjav.

L. 1936.

13. aprila je bil slovesno umeščen stolni kanonik Josip Šimenc.

12. julija je bila slovesna nova maša g. Franca Šoukala.

11. septembra si je mladi kralj Peter II. ogledal stolnico in bil tudi na pevskem koru.

L. 1937.

7. marca je v stolnici koncertiral Akademski pevski zbor. Pod vodstvom Franceta Maroljša je pel Gallusove skladbe in starejše slovenske duhovne pesmi.

19. marca je bila pontifikalna maša belgrajskega nadškofa dr. J. Ujčiča.

9. maja smo slovesno obhajali 230 letnico posvečenja stolnice.

12. junija je bil slovesni Requiem za umorjenim slovenskim akademikom Rudolfom Dolinarjem.

5. julija je bila slovesna pogrebna maša za umrlim nadškofom dr. Antonom Bon. Jegličem. Opravil jo je papežev nuncij H. Pellegrinetti.

12. julija je stolni pevski zbor pel slovensko pri maši ob 30 letnici Društva organistov v Ljubljani.

8. avgusta je bila slovesna biserna maša stolnega kanonika Ivana Sušnika.

7. novembra je bil cerkven koncert ob 60 letnici Cecilijanskega društva za ljubljansko škofijo in ob 100 letnici Anton Foersterjevega rojstva. Sodelovali so trije pevski zbori: stolni, sv. Cirila in Metoda in sv. Jožefa, kot dirigentje: dr. France Kimovec, Ludvik Puš, Anton Lavrič in prof. Matija Tomc. Kot organista Stanko Premrl in gospa Ana Lavrič.

8. novembra je bila zaradi omenjenih obletnic slovesna maša. Izvajana je bila Ant. Foersterjeva Misa »Quilisma«.

20. novembra se je vršil Blaž Arničev simfonični koncert. Sodelovali so: radijski orkester pod vodstvom kapelnika Draga M. Šijanca in skladatelj Blaž Arnič (orgle).

11. decembra je bil slovesni Requiem za umrlim zagrebškim nadškofom dr. Ant. Bauerjem.

L. 1938.

3. maja je bil slovesni Requiem za umrlim stolnim kanonikom in stolnim pridigarjem dr. Mihaelom Opeko.

14. aprila slovesni Requiem za umrlo dvorno damo gospo Franjo dr. Tavčarjevo.

L. 1939.

14. februarja: slovesni Requiem za umrlim papežem Pijem XI.

5. marca: slovesna zahvalna maša ob izvolitvi novega papeža Pija XII.

25. do 28. julija: cerkvene slovesnosti ob mednarodnem kongresu Kristusa Kralja.

12. decembra: slovesni Requiem za umrlim stolnim kanonikom J. Šiško.

L. 1940.

4. avgusta smo slovesno obhajali 10 letnico škofovanja knezoškofa dr. Gregorija Rožmana.

2. septembra je bil slovesno umeščen stolni kanonik Anton Vovk.

Vinko Vodopivec:

Peter Iljič Čajkovski.

Ob stoletnici njegovega rojstva.

Peter Iljič Čajkovski, največji ruski skladatelj, se je rodil 7. maja 1840 v Votkinsku, guber. Viatka na Ruskem. Prvi poduk v glasbi je dobil s sedmim letom. Njegovi stariši (oče je bil minérski inženir) so ga določili za pravniški poklic in so se zaradi tega preselili v Petrograd. Ko je dokončal pravniške študije, je bil nameščen kot uradnik pri pravnem ministrstvu. Toda med šolanjem ni nikdar zanemarjal glasbe. Klavirja se je učil pri Rudolfu Kündigerju in rad je prepeval pri cerkvenih zborih. Vedno je prosil očeta, naj mu dovoli, da se popolnoma posveti glasbi. Oče mu je določil za učitelja Nikolaja Ivanoviča Zarembo (1821—1879) ravnatelja petrogradskega konservatorija, ki je Čajkovskega privatno poučeval. Leta 1863 pa je Čajkovski definitivno pustil uradniško karijero in se vpisal na petrogradski konservatorij. Učitelji so mu bili: Zarembo za kompozicijo, Ciardi za flavto, Stiehl za orgle in Anton Rubinstein za klavir.

Leta 1865 je dovršil konservatorij in njegova kantata »An die Freude« (F. Schiller) je dobila prvo nagrado. Naslednje leto je Nikolaj Rubinstein (brat Antonov) ustanovil konservatorij v Moskvi. Na ta novi konservatorij je Nikolaj Rubinstein poklical Čajkovskega kot profesorja harmonije. Na tem mestu je Čajkovski ostal do leta 1877. Poleg tega je bil tudi glasbeni kritik pri listu »Ruske Vjedomosti«. Napisal je tudi knjigo o harmoniji in prevedel v ruščino nekaj knjig glasbene vsebine. Nikolaj Rubinstein je Čajkovskega skladbe veliko izvajal kot dirigent »Carskega združenja za rusko glasbo« v Moskvi, založnik Jurgenson pa jih je začel izdajati. Tako je začela polagoma rasti slava Petra Iljiča Čajkovskega. Leta 1877 se je poročil z Antonino Ivanovno Miljukovo — pa ta zakon ni bil srečen. Prenaporno delo in nesreča v zakonu sta slabo vplivala na njegovo zdravje. Primoran je bil zapustiti službo in iskati zdravja v Švici ob Ženevskem jezeru. Toda zmanjkalo mu je denarja. Neka plemenita gospa, vdova von Meck mu je določila po Rubinsteinovem posredovanju letno rento za celo življenje v znesku 6000 rubljev na leto. Sedaj je bil Čajkovski rešen vseh skrbi za vsakdanji kruh in se je lahko popolnoma posvetil komponiranju. Leta 1885 se je Čajkovski popolnoma zdrav vrnil v Rusijo. Nastanil se je v Majdanovu pri Klinu. Čajkovski je rad potoval. Obiskoval je večkrat svojo dobrotnico na njenih posestvih. Potoval je v Francijo, v Švico, v Italijo in v Nemčijo. Leta 1887 je nastopil v Moskvi kot dirigent. In to je bil začetek njegove dirigentske delavnosti. Vabili so ga v vsa večja evropska mesta. Leta 1891 je šel v Ameriko, kjer je doživel sijajne uspehe. Umrli je 6. novembra 1893 za kolero. Postavili so mu spomenike v Petrogradu in v Moskvi in njegovo posestvo Majdanovo je postalo narodni muzej, kjer se hranijo njegova dela in spominki iz njegovega življenja. Njegovo glasbeno delo je velikansko; obsega deset oper (med temi so najbolj znane: Pikova dama, Evgen Onjegin in Jolanta). Nadalje sedem simfonij (med katerimi je najbolj priljubljena šesta, op. 74, tako zvana »patetična«); šest suit, veliko število simfoničnih in komornih del. Zložil je veliko vokalnih del, pesmi, zborov, dve liturgiji za cerkev, devet velikih cerkvenih zborov in himno v čast sv. Cirilu in Metodu. Uredil je tudi celotno izdajo cerkvenih skladb Bortnjanskega.

To je res velikansko delo. Letošnje leto, ki je stoletnica njegovega rojstva, bodo ruski državni založniki začeli z izdajo zbranih del Čajkovskega. Ta izdaja bo obsegala 30 knjig in se predvideva, da bo dovršena v desetih letih.

Slava njegovemu spominu!

Vinko Vodopivec:

Ignac Jan Paderevski.

Ob njegovih osemdesetletnici.

Paderevski, eden najslavnejših virtuozov na klavirju, je bil rojen v Kurlovki na Poljskem 6. novembra 1860. Ko je imel komaj 3 leta, ga je njegova mati, visoko izobražena žena, posadila h klavirju in začela ž njim prve vaje. Toda mati mu je žal kmalu umrla. Oče, oskrbnik nekega veleposestva, je bil dolgo časa preganjan v Sibirijo in šele po mnogih letih pomiloščen. Ko je Paderevski imel 7 let, se je učil klavirja pri učitelju Sovinskem, pri katerem se pa ni mnogo naučil, ker tudi Sovinski sam ni imel prave pianistične izobrazbe. Šele z 12. letom je prišel na konservatorij v Varšavo, kjer je dobil pravi poduk v igri na klavirju. Napredoval je tako dobro, da je že leta 1878 (v svojem 18. letu) bil imenovan za profesorja klavirja na varšavskem konservatoriju. Po štirih letih pa je pustil službo v Varšavi ter se podal v Berlin, kjer je študiral kompozicijo pri F. Kielu in H. Urbanu. Leta 1883 je bil imenovan za profesorja

klavirja v Strassburgu, toda že po enem letu je definitivno pustil profesorsko službo in se popolnoma posvetil virtuozi igri. Še tri leta se je učil na Dunaju pri profesorju Lešetickem in njegovi ženi Ani Esipov. Ko je slavna pevka Pavlina Lucca priredila na Dunaju dobrodelni koncert, jej je Lešeticki navetoval Paderevskega kot spremljevalca, ki je na tem koncertu nastopil tudi s solističnimi točkami. Uspeh je bil ogromen. Od tega dneva dalje se je njegova slava razširila po vsem svetu. Njegove umetniške turneje po vsej Evropi in po Severni in Južni Ameriki so niz neprestanih triumfov. Leta 1909 je prevzel vodstvo varšavskega konservatorija. Med evropsko vojno (v kolikor ni bil na turnejah) je živel v Švici v svoji villi ob Ženevskem jezeru s svojo soprogo baronico Heleno von Rosen. Leta 1910 je žrtvoval velikanske vsote denarja, da bi se na Poljskem dostojno proslavila stoletnica rojstva njegovega rojaka Chopina. Bil je tudi prvi predsednik poljske republike in je za dobrobit nove poljske države žrtvoval veliko truda in dela pa tudi veliko denarja. Sedaj živi v Severni Ameriki in le redkokdaj, o prav posebnih prilikah javno nastopi.

Zložil je veliko skladb, posebno za klavir. Naj jih naštejemo le nekaj: Dva klavirska komada, op. 1. — Krakovjak, op. 3. — Poljski plesi, op. 5. in 9. — Koncert v a-mol za klavir in orkester op. 17. Simfonija v B-dur op. 24. Opera »Manru«, ki je bila uprizorjena v Dresden-u leta 1901. Opera »Sakuntala« še ni bila uprizorjena.

Ob njegovi osemdesetletnici se mu klanja ves svet in mu želi še dolgo in plodonosno življenje.

Adolf Gröbming:

Nekaj poglavij iz fiziologije in fonetike.

(Dalje.)

Odzadnja vrsta vokalov.

Poleg *a*-ja spadata v to kategorijo vokalov še *o* in *u* z vsemi odtenki.

Normalni (nevtralni ali srednji) *a*.

S tem izrazom označujemo tisti *a*, ki ga govore, razen Ukrajincev (Malorusov), vsi slovanski narodi. Pri izreki tega vokala počiva jezik skoro pasivno za ograjo spodnjih zob ^{55/112}, nekoliko se napne le pri poudarjenih vokalih ^{57/46}. Ustnici sta nenapeti in široko odprti, tako da sega ustnična raza do ustnih kotov ^{59/14}. Razdalja med zgornjimi in spodnjimi sekalci je pri artikulaciji *a*-ja tolikšna, da lahko potisnemo mezinec med zobe.¹ Mehko nebo zapira pot v nosno votlino ^{55/47}.

Po Bellu bi označili normalni *a* z *mbwu* ^{62/78}.

V knjižni slovenščini imamo sledeče *a*-je:

1. dolgopoudarjeni vokal z rastočim in padajočim naglasom: *bráda*, *brána*, *gláva*, *lákota*, *pámet*, *sláma*, *tráva*; *mláda*, *zláta*; *hváli*, *máhni*; *grád*, *osát*, *slámnik*; *bolán*, *drobân*; *blagâ* (rod.), *nebâ*, *srcâ*...

2. kratkopoudarjeni vokal: *brát*, *obrâz*, *râk*; *kosmât*, *bogât*; *divjât* (namenilnik), *igrât*, *iskât*; *igrâl* (deležnik), *iskâl*; *gorâm*, *gorâh* (daj. in mestn. množ. *a*-jevske sklanje), *sestrâm*, *sestrâh*, *ženâm*, *ženâh*...

3. nepoudarjeni vokal pred naglasom in za njim: *zapôved*, *hladiti*, *ohlajên*; *dobrôta*, *izdâja*; *nadlêga*, *navâda*...

Vsi ti *a*-ji imajo v zborni izreki enako srednjemetlo barvo, ne glede na malenkostne razlike v artikulaciji pri poudarjenih in nepoudarjenih vokalih.

¹ Po Rousselotu znaša ta razdalja 20 mm ^{58/16}, po Bezlaju pa je za polovico manjša.

Opombe za pevce.

Kakor je lahka izreka *a*-ja, saj je treba le usta odpreti in pognati zračni tok skozi govorila, tako je težko zapeti ta vokal v lepi, zvočni in neprisiljeni barvi. Mnogo pevcev se vse življenje bori z *a*-jem, bodisi da ga pojo premedlo, preveč odprto ali kako drugače nepravilno. Krivda leži predvsem v artikulaciji *a*-ja, ki je že po naravi odprta in ki zavaja radi tega k plitvemu petju ali pa k mehkonobnemu nastavku. Ker je mehko nebo pri tem vokalu najmanj napeto, je težko pevcu pravilno uravnati zvočni steber in najti dobro kritje, kar je za izvajanje lepega, zaokroženega glasu nujno potrebno. Italijani pojejo *a* za naše uho nekoliko presvetlo in preveč odprto.

V zboru se morajo pevci izogibati raznih dialektičnih napak, ki so se ukoreninile tudi pri naši inteligenci. Največkrat grešijo pri kratkopoudarjenem *a*-ju, ki ga kaj radi zamenjujejo s polglasnikom, *o*-jem, ali kakšnim drugim vokalom: *brət, igrət, kosmət za brət igrət, kosmət; dęloy, vstųy, prųy, zdrųy za dęlal, vstäl, präv, zdräv; kręj za kräj* itd.

Ponekod po Goriškem, zahodnem Koroškem in na Štajerskem se izgovarja večkrat dolgopoudarjeni *a* z zaokroženimi ustnicami *māti* (labializirani *ä*), tako da je po barvi podoben širokemu *o*-ju. Četudi se takšen *a* ne sme uporabljati v zborni izreki, nudi vendar učitelju prav dober pripomoček pri pevskem pouku, ker tvori nekak naraven prehod iz *o*-ja na *a*; toda o tem kaj več pozneje.

O-jevska skupina.

Dolgopoudarjeni ozki o (ó, ô). Jezik je pri naravni artikulaciji nekoliko oddaljen od spodnjih sekalcev¹ 55/112 in v korenem delu zaokroženo dvignjen proti mehkeemu nebu 57/47. Ustnici sta dulčasto zaobljeni 59/14. Razdalja čeljusti je skoro za polovico manjša kot pri *a*-ju 58/16. Mehko nebo zapira pot v nosno votlino 55/47.

Po Bellu bi označili ta vokal z *m̄bnr* 62/78.

Barva ozkega *o*-ja mora biti zvočna in izrazito ozka. Izogibati se moramo predvsem tistemu nevtralnemu vokalu, ki ga uporabljajo nekateri vse vprek, za ozke in široke *o*-je, kajti ravno v teh razlikah tiči mikavnost naše vokalizacije.

V narečjih ločimo dve vrsti dolgopoudarjenih ozkih *o*-jev:

1. *o*-je, ki se v nekaterih narečjih začenjajo s slabim *u*-jem (*p^uot, m^uoka, n^uosim*): *bōdem* (od biti), *gōba, gōdem* (od gosti), *mōka, kōt, lōka; pōkati; gōs, gōst* (*gōsta*), *mōž, pōčim, zōb* ...

Srbohrvaščina nadomešča ta *o* v besedah, ki jih ima skupno s slovenščino, z *u*-jem: sl. *pot, kot, mož* sh. *put, kut, muž*. Tudi Pleteršnikov slovar uporablja zanj posebno znamenje, namreč ključico pod črko (*o*).

2. *o*-je, ki se ponekod izgovarjajo kot *u* in za katere se je v slovenščini po vzoru dolenjskih in notranjskih pisateljev do Kopitarja (1808 l.) pisal *u* (*Buh, gospud, must* itd.). Sem spadajo: *Bōg, gospōd, dobrōta, kolō, kokōš, kōst, mōst, mōrje, sladkōst, sōl, pokōra, sirōta* ... V Pleteršnikovem slovarju najdemo takšne *o*-je označene s piko pod črko (*o*).

Slovenski pravopis ne dela razlik med enim in drugimi, ampak predpisuje, da se izgovarjate obe vrsti z istim ozkim vokalom.

Ozko nam je izgovarjati tudi poudarjene *o*-je v tujkah: *apotrōf, avtonōmen, astronōm, garderōba, histōrija, horizōnt, kanōnik; krōnika* itd.

Ako je treba v pisavi ozki *o* posebej označiti, tedaj uporabljamo zanj ostrivec (*gōs, gōba; Bōg, mōst*), v fonetičnih razpravah pa ga označujemo s piko pod črko (*ó, ô*).

¹ Po Bezlaju 10—12 mm.

Kratkopoudarjeni ozki o (ô). Ta vokal se artikulira na isti način kakor dolgopoudarjeni ozki o, le čeljustni razmak je nekoliko manjši. Barva je izrazito ozka.

Po novem slovenskem pravopisu izgovarjamo ozko vse kratkopoudarjene o-je v diftongih ôû:² *gôl, kôl, navzdôl, pôl, stôl, vôl* (izg. *gôu, kôu, nauzdôu, pôu, stôu, vôu*),³ to pa zato, ker je artikulacijsko lažje združiti ozek u z ozkim o-jem v diftong kakor s širokim. Poleg diftongov z l-om imamo tudi diftonge z v-jem, n. pr. *nôv, rôv* (izg. *nôu, rôu*).⁴ Četudi ne predpisuje za te primere slovenski pravopis ozke izreke, je vendarle edino pravilna, ker gre artikulacijsko za iste diftonge.

Nepoudarjeni ozki o. Izreka tega o-ja je nekoliko manj izrazita kakor izreka poudarjenega ozkega o-ja. Bezljaj n. pr. pravi,⁵ da pri nenaglašenem ozkem o nima jezik tako značilne napete lege kakor pri naglašenem. Pleteršnik pa je mnenja, da ima ozki o »v nenaglašenih in kratko naglašenih zlogih manj določen glas«. Ker je pa za pevca najvažnejša barva, mislim, da se ne kaže spuščati v podroben opis artikulacije.

V splošnem velja za nepoudarjeni o pravilo, ki sem ga omenil že pri nepoudarjenem e-ju,⁷ da so vsi nepoudarjeni vokali široki.⁸ Pevec pa ne sme tega pravila obrniti na vse primere, že zato ne, ker so pri petju nepoudarjeni vokali prav tako eksponirani kakor poudarjeni. Treba je torej obojim posvetiti enako pozornost, ako se hočemo izogniti nenaravni izreki.

Pleteršnikov slovar označuje za ozke vse nepoudarjene o-je v izglasu, ki jih Dolenjci izgovarjajo z u-jem: *gnézdô, jábolko, jêzero, léto, šilo* itd. Sem spadajo pa še drugi primeri, n. pr. deležniki sr. spola: *snežilo (je), častilo, lovilo*...

S tem pa niso izčrpani vsi primeri nepoudarjenih ozkih o-jev. Ako priznamo kratkim o-jem v poudarjenih diftongih ozko kvaliteto, jo moramo priznati tudi o-jem v nepoudarjenih diftongih: *dolgôst, polzêti, povzročiti* (izg. *dougôst, pouzêti, pouzročiti*). Vsekakor bi bilo velike važnosti za pevce, ako bi se vprašanje nepoudarjenih vokalov zadovoljivo obdelalo in upoštevalo pri tem, poleg asimilatoričnih razlogov, tudi artikulacijske.⁹

Za pevskega učitelja naj zadoščajo gornji podatki. Kdor ima zdrav čut za jezik in za lepoto besede, bo tudi tu našel pravo pot.

Dolgopoudarjeni široki o. Pri artikulaciji se jezik v korenskem delu dvigne proti mehkeemu nebu^{57/47}, toda manj izrazito kakor pri ozkemu o-ju, jezična konica je bližje spodnjim sekalcem^{55/112}. Ustnici sta skoro nezaobleni in se v kotih komaj dotikate^{59/14}. Razdalja med čeljustmi je nekoliko manjša kot pri a-ju, toda dokaj večja kot pri ozkem o-ju^{58/16}. Mehko nebo zapira pot v nosno votlino^{55/47}.

Po Bellu bi označili vokal z *lbnr*^{62/78}.

Barva tega vokala je izrazito široka (odprta), zaokrožena in zvočna ter se občutno loči od ozkega o-ja. V večini narečij je vokal ohranil svojo pravo barvo.

² Natančneje o diftongih pozneje.

³ V Pleteršniku so vsi takšni o-ji označeni kot široki vokali.

⁴ Prim. odlok kr. banske uprave IV No. 2380/1 od 28. I. 1937, str. 11: »Kratka ozka e in o se uporabljata razen v pogovornem govoru le v diftongih ei in ou, kjer soseščina i in u povzroča vtis ozkosti...«

⁵ Oris str. 62.

⁶ Slovensko-nemški slovar »Zuamenja« str. XI.

⁷ C. Gl. I. 63., str. 14.

⁸ Prim. Ramovš »Kratka zgodov. slov. jezika str. 61, točka 15: »v dolgih zlogih teži jezik za napeto tvorbo in ozko kvaliteto, v kratkih je nenapeta artikulacija doma...« Obširneje se bavi avtor z nepoudarjenimi vokali na str. 150–152 in na str. 241 omenjenega dela.

⁹ V besedi »poviti« n. pr. je o ozek radi sorodne artikulacije.

Široko moramo govoriti dolgopoudarjene *o*-je v primerih kakor: *góra, kónec, kósec, kóza, kózel, kótel, lóvec, nóga, nórec, ógenj, ókno, órel, ósel, ótok, ótrok, óven, pótok, prórok, ropótec, rósa, vóda...*
bógat, kósmat, krótká, mókra...
mója, móje, tvója, tvóje, svója, svóje...
bósti, bódem, bódeš, bódla, bódlo, sópsti, sópem, hrópsti, hrópem...
bódi (vel. od *bosti*), *bródi, góni, góri, hódi, kósi, lómi, móli, nósi, skóti...*
*górel, zbótel...*¹⁰

V Pleteršnikovem slovarju je označen ta *o* samo z naglasom, brez posebnega znamenja pod črko kakor ozki *o*, slovenski pravopis uporablja zanj strešico (*ô*) in priporoča to znamenje tudi za literaturo, kadar gre za razliko med širokim in ozkim vokalom. Novejši fonetiki ga označujejo v svojih razpravah s ključico pod črko (*ô*).

Kratkopoudarjeni široki o se artikulira približno na isti način kakor dolgopoudarjeni. Bezljaj sicer pravi¹¹, da zveni kratkopoudarjeni *o* bolj odprto kakor dolgopoudarjeni, vendar se do tega prepričanja nisem mogel preriti, vedno sem imel nasprotni občutek, da je kratkopoudarjeni *o* nekoliko ožji. Pevcu se na to ni treba ozirati, pač pa mora paziti, da mu zveni tudi ta *o* v lepi, široki barvi.

Po Bellu bi označili kratkopoudarjeni široki *o* z *lbwr* 62/78.

Kratek široki *o* imamo v primerih kakor: *bòb* (*bóba*), *nòž, otròk, ponòs...*

Tako v Pleteršnikovem slovarju kakor v slovenskem pravopisu je označen ta *o* s krativcem (*ò*), brez posebnega znaka pod črko.

Nenaglašeni široki o govorimo v raznih odtenkih, ker nastopa lahko v prednaglasni (*otròk, gosí, pošòen*), lahko pa tudi v ponaglasni poziciji (*pótok, ótok, selo*). Po Bezljaju je najbolj širok (odprt) nepoudarjeni *o* v izglasni poakcentski poziciji (*ókno, vé slo, stégno*). Ker ni mogoče tu postaviti stalnih pravil, je najbolje, da prepustimo pravilno izreko zdravemu okusu.

Opombe za pevce.

Samoglasnik *o* spada k lahko pevnim vokalom. Dulčasto podaljšana nastavna cev in razmeroma nizka lega jabolka omogočata razmeroma lahko izvajanje tega vokala v lepi, nekoliko temni, zvočni barvi. Poleg *u*-ja je *o* najbolj primeren vokal za začetek pevskega pouka.

Kakor sem že zgoraj omenil, pevci kaj radi nevtralizirajo *o*-je, t. j. ne delajo razlik med ozkimi in širokimi. S tem se pa ne ubija le lepota naše vokalizacije, ampak včasih tudi otežuje razumevanje besedila, kajti v slovenščini imamo mnogo besed, ki jim ravno barva vokala daje različen pomen. Tako imajo n. pr. oblike glagola »bosti« (*bódem, bódeš, bóde, bódi*) široki *o*, oblike pom. glagola »biti« (*bòdem = bom, bòdeš = boš, bòde = bo, bódi*) pa ozkega. Naj sledi še nekaj primerov:

široki <i>o</i> :	ozki <i>o</i> :
<i>gospóda</i> (zbirno ime)	<i>gospòda</i> (rod. in tož. samostalnika gospod)
<i>gósta</i> (rod. samost. gost)	<i>gòsta</i> (od pridevnika gost)
<i>móra</i> (ga tlačí)	<i>móra</i> (od glagola morati)
velelniki:	3. os. sedanjega časa:
<i>bródi kósi</i>	<i>bródi</i> (on) <i>kósi</i>
<i>góni móli</i>	<i>góni móli</i>
<i>hódi vódi</i>	<i>hódi vódi</i>
<i>nósi vózi</i>	<i>nósi vózi</i> itd.

¹⁰ Besede s širokim *o*-jem so imele prvotno naglas na zadnjem zlogu: *kosèc, kozà, bostí, bodèm* itd. V nekaterih besedah sta ohranjena še oba naglasa: *kosmát* in *kósmat*, *bogát* in *bógat*, *goràm goràh* in *góram górah*, *nogàm nogàh* in *nógam nógam...*

¹¹ Oris str. 60.

U-jevska skupina.

Dolgopoudarjeni ozki u. Jezična konica je nekoliko bolj oddaljena od sprednjih sekalcev¹² 55/112, jezični hrbet pa je v korenem delu močnejše dvignjen proti mehkeemu nebu kakor pri o-ju¹³ 57/47. Ustnice so napete, zaobljene in nekoliko našobljene, odprtina zavzema le notranjo tretjino ustnic^{59/14}. Razmak med čeljustmi je manjši kot pri o-ju^{58/16}. Mehko nebo zapira pot v nosno votlino^{55/47}.

Po Bellu bi označili ta glas s *hbnr*^{62/78}.

Ozki u je razmeroma svetle barve; po Brezniku¹⁴ moramo ozko izgovarjati vse dolgo poudarjene u-je: *dûh, dúša, gúbica, gúgati, hûd, húda, jûtro, júha, láč, máha, rúda, súčem itd.*

Male razlike v artikulaciji, med u-jem z rastočim poudarkom (*múha*) in u-jem s padajočim poudarkom (*dûh*), so za zborna izreko in za petje brez-pomembne.

Posebnih znakov, razen poudarkov, slovarji za dolgopoudarjeni ozki u ne uporabljajo. Če hočemo ožino glasu posebej označiti, je najbolje, ako uporabljamo piko pod črko kakor za druge ozke vokale (*u*).

Nepoudarjeni ozki u artikuliramo na isti način kakor poudarjenega, zato ne kaže ponavljati elementov artikulacije. Tudi po barvi in zvoku se komaj loči od njega.

Ozko moramo izgovarjati po Brezniku¹⁵ nepoudarjene u-je v teh-le primerih:

1. v besedah, ki začenjajo z nepoudarjenim korenem u-jem,¹⁶ n. pr. *učitelj, učiti se, ubáti, uhô, ušésa* itd.

2. v besedah, kjer leži nepoudarjeni u pred zlogi z dolgim a-jem, n. pr. *puščáva, sukáti se, suváti, župánja* itd.

Široki (kratkopoudarjeni in nepoudarjeni) u. Široki u se razlikuje od ozkega predvsem po tem, da je vsa artikulacija manj napeta. Jezična konica leži bliže sekalcem^{55/112}, jezik pa je manj dvignjen proti mehkeemu nebu^{57/47}. Tudi ustnice so manj napete in tvorijo nezatno, zaokroženo šobo^{59/14}, le razmak med čeljustmi je nekoliko večji^{58/16}. Mehko nebo zapira pot v nosno votlino^{55/47}.

Po Bellu bi označili ta glas s *hbwr*^{62/78}.

Barva širokega u-ja je temna, skoro nekoliko zamolkla.

Široko moramo izgovarjati:

1. vse kratkopoudarjene u-je: *kùp, krùh, napùh, napùš*...

2. vse nepoudarjene u-je, razen tistih, ki sem jih omenil pri neupoudarjenem ozkem u-ju: *budíti, hudô, kupíti, mudíti, pustíti, suknô, sušíti, várujem, vérujem*...

Kratkopoudarjeni in nepoudarjeni u-ji se navadno v narečjih nepravilno izgovarjajo¹⁷, bodisi da se zamenjujejo s polglasnikom: *kròh, kòp, hòdú je*,

¹² Po Bezlaju, »Oris«, str. 63, 14—16 mm.

¹³ Včasih se jezik tako močno dvigne proti mehkeemu nebu, da pride do dotika med robovi jezika in mehkim nebom ob zadnjem paru kočnjakov. Ker pa je takšna izreka bolj individualna, je ne moremo prištevati k bistvenim znakom artikulacije.

¹⁴ Slov. slovnica, IV. izd., § 18.

¹⁵ Slov. slovnica, IV. izd., § 18.

¹⁶ Korenski u je tisti u, ki leži v korenem delu besede. Korenski del je navadno prvi del besede, medtem ko se imenuje drugi del končniški del: *uč-iti*. Ne smemo pa zamenjati korenkega u-ja z neločljivim predlogom u-. V besedah kakor: *uloviti, ukrasti*... ni začetni u korenski u, ampak predlog u.

Korenski u se govori na vzhodu kot *vu*: *vuk* (za uk), *vura* (ura), *vuho* (uho), *vučiti* (učiti)...

¹⁷ Po Brezniku (Slov. slovnica IV. izd., § 18) se govori ta u pravilno v Podjurski dolini na Koroškem, na vzhodnem Štajerskem, v Prekmurju, v Beli Krajini in v Reziji.

pustiti za krùh, kùp, hudô je, pustiti, ali pa da se povsem izpuščajo: *vérjem, várjem za vérujem, várujem*. Takšni izreki se moramo seveda v knjižnem jeziku izogibati, ker je na kvar naši govoric.

Opombe za pevce.

Vokal *u* ima pred drugimi samoglasniki to prednost, da je nastavna cev pri njegovi tvorbi najdaljša, to pa radi dulčasto napete šobe in radi izredno nizke lege jabolka. Navidezno zveni *u* v začetku študija nekoliko zamolklo, toda ako pevec ne uporablja preveč sape, se zvok kaj kmalu okrepi in izboljša. Paziti pa je treba pri petju, da ne uhaja jezik v golt in da se ohrani konica pri spodnjih sekalcih. Poleg *o*-ja je *u* najidealnejši vokal za prvi pevski pouk.

Nove orgle v Desklah pri Kanalu.

V župni cerkvi Sv. Jurija v Desklah pri Kanalu (na Goriškem) so bile na dan novega leta 1940 postavljene nove orgle. Postavila jih je tverdka J. Benz v Gorici, imajo 10 pevajočih registrov, ki so razvrščeni na 2 manuala in pedal.

I. Manual:	II. manual:	Pedal:
1. Principal 8'	5. Gamba 8'	8. Subbas 16'
2. Burdon 8'	6. Koncertna viola 8' 3 vrstna	9. Pianobas 16'
3. Gemshorn 4'	7. Flavta 4'	10. Bas 8'.
4. Mikstura 2 ² / ₃ , 4 v.		

Nadalje so običajni igralni pripomočki: pedalne zveze in manualne zveze, super- in suboktavne, zbiralniki *p*, *mf*, *f*, *tutti* in prosta kombinacija. Stopalo za generalni crescendo ni posebno pripravno, odmevna omara se odpira prehitro. Drugače je registrski aparat vestno in natančno izdelan, zaradi česar je funkcija brezhibna, odgovarjanje piščalk točno. Potrebno sapo daje ventilator.

Orgle so majhne, a kljub temu ustrezajo popolnoma cerkvenoliturgičnim zahtevam.

Intonacija je dobro pogodena in značaj posameznih registrov dobro zadet, tako da se dajo doseči z umno registracijo lepe raznovrstne kombinacije. Polne orgle so mogočno doneče, mikstura v visokih legah nekoliko kričeča.

Vestno in natančno delo odgovarja popolnoma načrtu.

Da je prišla cerkev v Desklah do orgel, gre zasluga preč. g. župniku F. Kavčiču.

Deskle, 31. marca 1940.

E. Komel, nadškof. kolavdator.

Dopisi.

Novo mesto. (Koncert v Prosvetnem domu.)¹ Na praznik vnebohoda Gospodovega, dne 2. maja t. l., je priredil kapiteljski cerkveni pevski zbor v dvorani Prosvetnega doma zanimiv koncert, ki pa ni bil cerkvenega, ampak vseskozi svetnega značaja. Koncert je bil napovedan na pozno poldevelto uro zvečer. Žal, da se ni pričel ob tej uri, temveč mnogo pozneje.

Vsakega pravega glasbenika zanima pred vsem spored koncerta, saj se že s sporeda samega da marsikaj spoznati, a tudi marsikaj sklepati. Zato hočem tudi jaz navesti posamezne glasbene točke, kakor so bile natisnjene v sporedu: 1. A. Mav: »Tinica«, mešani zbor; 2. O. Dev: »Strašno grmi in se bliska«, mešani zbor; 3. Z. Prelovec: »Ljudska pesem o pastirici«, mešani zbor; 4. E. Adamič: »Kresovale tri devojke«, mešani zbor; 5. dr. Fr. Kimovec: »Zaročenka«, moški zbor; 6. V. Vodopivec:

¹ Dopis nam je bil poslan že v juniju. Uredništvo.

»O večerni uri«, moški zbor; 7. A. Foerster: »Njega ni«, moški zbor; 8. A. Foerster: »Gorenjec« iz opere »Gorenjski slavček«, moški zbor; 9. A. Schwab: »Zlata kanglica«, mešani zbor in sopranski samospev. Orkestralne točke: 10. Keler Bela: »Romantična overtura«; 11. Bizet: »Menuet«; 12. Dvořák: »Humoreska«; 13. Šonka: »El Capitan«; 14. V. Vodopivec: »Srce in denar«, spevoigra v enem dejanju.

Pevski zbor se je vobče dobro držal. Potrudil se je po svojih močeh, da je koncert tako lepo uspel. G. pevovodja Anton Markelj je s pevskim materialom, ki mu je bil na razpolago, približno dosegel, kar mu je bilo možno doseči. Na dinamiko so precej pazili. Seveda v tem pogledu stavim jaz na pevski zbor še večje zahteve. Tu ne more biti nikdar dovolj natančnosti in strogosti. Ako začne dirigent tu popuščati, hodijo peveci kmalu zopet po svoji stari, komodni poti in se ne menijo kaj prida za dinamiko in agogiko. In vendar, ako se to dvoje pri petju ne upošteva na eminenten način, ni mogoče govoriti o zares lepem, dovršenem petju. Kajpada do te dovršenosti se pevski zbor ne povzpne tako kmalu, a treba se je z železno energijo vedno bolj bližati temu idealu. — Pri koncertu so se nekatere skladbe bolj, druge manj posrečile. Precej dobro je uspela »Zlata kanglica«, mnogo manj »Njega ni«. Splošno lahko rečemo, da je to pot mešani zbor prekašal moškega. Pohvalo zasluži tudi orkester Prosvetnega društva, ki je bil to pot nekoliko pomnožen. Pod vodstvom g. Dragotina Šproca nam je spretno podal nekaj ljubkih komadov. Nikakor pa ni ugajalo, da so na odru kar sproti med igranjem spreminjali spored. Preden se da spored v tisk, je treba dobro preudariti, kaj se bo proizvajalo. Ko je pa spored natisnjen, se je treba po njem ravnati. Vsaka poznejša sprememba naredi kolikor toliko slab vtis na poslušalce. O zadnji točki, o Vodopivčevi spevoigri, pa ne morem poročati, ker je nisem slišal. Zdelo se mi je, da so za odrom brez vsakega pravega vzroka čez mero cincali in zavlačevati nastop. Zato sem zaradi pozne ure odšel prej domov. Pozneje so mi drugi povedali, da je spevoigra občinstvu ugajala in mu bila v prijetno zabavo, čeprav ni spadala v okvir koncertnega sporeda.

Rad bi še katero rekel o netočnem pričetku koncertov in drugih prireditev, zlasti v Novem mestu. Pa o tem morda pozneje enkrat v posebnem članku, ako mi Bog ohrani zdravje in vid.

Fr. Ferjančič.

Mladinski koncert v Slov. Konjicah. Včasih je dano človeku, da doživlja glasbeno umetnostno lepoto, katera se vkljub nemirnim tokom časa izliva iz hrepenečih src, ki ustvarjajo in dvigujejo najglobljo bit človeške podobe in jo prikazujejo svetu. V temi in razdvojenosti današnjega časa je pač redko to veselje, v katerem človek išče in zazre žarke človekovega ustvarjajočega duha, ki dviga najmilejšo lepoto mladih src. Tako smo 2. maja 1940 na mladinskem koncertu v Slov. Konjicah imeli priliko, doživljati pristno lepoto naših najmlajših pevčkov iz Loč in Vitanja pod vodstvom g. B. Ščekove in g. A. Zupanove.

Ne glede na program teh mladinskih pesmi in ne glede na njih glasbeno smer sta oba zbora imela dobro predvajanje; zlasti je ugajal kvartet dveh bratcev in dveh sestric iz Loč. Slednji se je odlikoval po čisti intonaciji in zlitosti nežnih glasov. Zbora sta pokazala jasno vokalizacijo in dobro deklamatorično plat proizvajanja. Posebno je na višku zbor iz Loč, ki je pokazal izredno prožnost v dinamičnem in agogičnem gibanju. Pohvaliti je tudi intonančno čistoto in točnost v pravilnih nastavkih. Ljubki so bili mali pevčki. Doživeti, da te mlada srca popeljejo v svet umetnostnega doživljanja lepote, je res nekaj nebeškega. Želimo, da bi bili še mnogokrat deležni uživanja pravih glasbenih vrednot.

Stanko Trobina.

Odnokod. Vprašanje notnega materiala za naše cerkvene pevske zборе je po mnenju raznih organistov skoro nerešljivo in pereče. Organisti, ki jih pri tem vprašanju zadeva največja težava, naj o tem nekoliko razmišljajo ter ustvarijo pot, da se ta pomanjkljivost v mejah možnosti reši.

Kako hudo je za organista, ko mora pevce pesem učiti in nato nastopiti pred raznimi kritičnimi ušesi, ne da bi bili pevci dobili dovolj prepotrebne notnega

materiala, ki bi jim pri nastopu, posebno pa pri pevskih vajah, služil kot temelj za naštudiranje pesmi. Saj če se pevski zbor pesmi dobro ne nauči, ne škoduje s tem samo sebi, marveč cerkveni glasbeni umetnosti sploh, ki bi morala biti za to tukaj, da vzbudi v dušah vernikov pobožnost, ne pa za to, da verniki nejevoljno zaradi slabega petja zapuščajo cerkev in to v času službe božje.

Ko sem bil še cerkveni pevec, sem mnogokrat slišal, kako so se pevci in pevke med seboj pogovarjali, kadar ni bilo zadostnega notnega materiala: »Kako naj pojemo, ko niti not nimamo?« Organist je trpel, ker je bil po mnenju pevcev on kriv, da ni bilo not. Veliko je bilo tudi takih, ki so radi tega petje opustili.

Tako se dogaja s slehernim pevskim zborom, če se mu ne nudi dovolj not. Zbori izgublajo ravnotežje in petje postaja velikokrat brezpomembno in celo zoprno, organisti pa mučeniki, ker bi radi dosegali s takimi ranjenimi zbori to, kar bi se po njihovem mnenju zdelo vsaj približno zadostno, kar pa pri najboljši volji doseči ne morejo, ker je nastala v zboru vrzel, ki bi jo samo pevci zamašili.

Kjer ni not, tudi pevcev ni.

Da bi pa organist sam trosil za notni material, dasi mogoče samo kakih 15 din mesečno, bi bilo to za njegov beraški socialni položaj najmanj 100% preveč zahtevano. Vendar se med organisti nahajajo tudi taki, ki razmeroma s pomočjo svojih župnikov veliko žrtvujejo za nabavo not. Taki organisti imajo po večini dobre pevske zборе in v zvezi s tem polno cerkev vernikov. Ko se taki zbori pojavijo s kako novo, ljudem nepoznano skladbo, se verniki po cele tedne hvaležno spominjajo na lepo petje in se organistu zahvaljujejo za prijetno presenečenje. Uspeh je dosežen, ker je organist nudil zboru dovolj notnega materiala.

S. O.

Oglasnik za cerkveno in svetno glasbo.

Tri pesmi za moški zbor. Zložil A. Mav. Cena 6 din. Za vse tri pesmi je napravil besedilo dr. Joža Lovrenčič. Glasba se skuša prilagoditi besedilu. Tako je n. pr. prva pesem (Jelvica in ptica) mehka, lirična, skoraj v narodnem tonu zložena. Druga (Goriške trte) je trodelna pesem, v izrazu manj iskrena kot prva. Tretja (Sholarski pohod) pa je dvoglasna koračnica, ki se lahko poje ob preprostem spremljanju kitare. Težkoč ni v pesmih nikakih; v izrazu so vse naravne in gladko tečejo. Nekaj tiskovnih napak je v njih, posebno na koncu tretje (»h« v tretjem glasu, ne »e«). Pesmi moškimi zborom priporočam!

M. Tomc.

Gojmir Krek: Samospevi s spremljevanjem klavirja. Sešitek 7., 8. in 9. Cena sedmemu sešitku 18 din, osmemu in devetemu pa 14 din. V teku manj kot enega leta je izdal skladatelj kar devet sešitkov samospevov, kar priča o njegovi izredni plodovitosti. V sedmem sešitku je pet pesmi; zložene so na Bierbaumova besedila, katerih slovenski prevod sta oskrbela O. Zupančič in Niko Štritof. Za osmi zvezek je vzel skladatelj tri lastna besedila, ki so deloma tudi v nemščino prestavljena; v devetem zvezku sta dve besedili Ljudmile Poljančeve, eno Gradnikovo. Glasbeno se skladbe gibljejo nekako v istem slogu kot njegovi prejšnji samospevi, ki so bili v Cerkvem Glasbeniku pred kratkim podrobneje ocenjeni; zato jih ne mislim toliko ocenjevati kot samo opozoriti nanje naše soliste. Vendar bi pa ponovno omenil gladko tekoče, neizumetničene pevske linije in preprosto klavirsko spremljavo, za katero se pa skriva smotrno glasbeno snovanje in iskreno doživetje. Če je cilj najvišje umetnosti preprostost v izrazu, potem je skladatelj v teh samospevih ta cilj gotovo dosegel.

M. Tomc.

Šest blagoslovnih pesmi za mešani zbor zložil Anton Vilar. Odobril škof. ordinariat v Ljubljani z dne 1. junija 1940, št. 2611. Dol. Logatec 1940. Samozaložba. Opalografiral Roman Pahor, Ljubljana. — Te blagoslovne pesmi so zložene na liturgično besedilo »Tantum ergo« in »Genitori« (1. in 6. številka), ozir. »V zakramentuc«

in »Tebi, Očec« (2.—5, torej za slovesne blagoslove. Vilar, svoj čas organist, sedaj fotograf, je že marsikaj cerkvenega in svetnega zložil, izdal pa v tisku primeroma malo. Kot cerkveni skladatelj se drži strogo cerkvenega ustaljenega in umerjenega sloga, ki pa je v glasovih dokaj razgiban in živahno figuriran. Vsaka skladba je enotno in dosledno zložena. Vse so dobro pevne, hvaležne, slovesne. Zato jih našim organistom in pevovodjem priporočamo.

St. P.

Razne vesti.

Na orglarski šoli Cecilijanskega društva v Ljubljani se bo šolsko leto 1940/41 pričelo v ponedeljek, 30. septembra. Ta dan dopoldne ob desetih bo vpisovanje vseh učencev. V torek, 1. oktobra bo ob sedmih v stolnici šolska maša; ob osmih v šoli razdelitev učnih in vajnih ur. V sredo, 2. oktobra se prične redni pouk.

G. Josip Lavtižar, duhovni svetnik in župnik v pokoju ter zaslužni slovenski pisatelj in skladatelj, slavi letos v septembru 65letnico mašništva. K temu častitljivemu mašniškemu jubileju mu najiskrenejše čestitamo z željo, da ga Gospod Bog ohrani še leta in leta pri čvrstem zdravju.

Ljubljanska škofijska sinoda je bila od 5. do 8. avgusta v Zavodu sv. Stanislava v št. Vidu nad Ljubljano. Na tej sinodi je bil razglašen novi zakonik ljubljanske škofije, ki vsebuje 641 členov. V kolikor se njegove določbe tičejo cerkvenega petja in glasbe, bomo še poročali. Ustanovljena je bila tudi nova dekanija Zagorje ob Savi. V to dekanijo spadajo naslednje župnije: Čemšenik, Dobovec, Kolovrat, Radeče, Svibno, Sv. Planina, št. Gotard, št. Jurij pod Kumom, št. Lambert in Zagorje ob Savi. Za dekana novo ustanovljene dekanije je imenovan g. Franc Markez, župnik v Zagorju.

Na Jesenicah na Gorenjskem je 15. julija umrl g. Davorin Tancar, hišni posestnik in gostilničar. Svoj čas je bil tudi organist. — V Zagrebu je 18. julija preminul hrvatski skladatelj in ravnatelj zagrebškega velesejma Lujo Šafranek-Kavič. Bil je dolgoletni koncertni poročevalec »Svete Cecilije«. Obema Bog daj večni pokoj!

O priliki odkritja spomenika kralja Aleksandra I. v Ljubljani se je na predvečer vršila v operi slavnostna akademija. Z glasbenimi točkami sta na njej nastopili: operna pevka gđ. Milica Polajnarjeva, operni pevec g. Fr. Lupša in operni orkester pod vodstvom kapelnika Antona Neffata. Na slavnostni dan je bil popoldne pred poslopjem Glasbene Matice slavnostni koncert. Operni orkester je prvič izvajal novo slovensko simfonično delo: Bogomira Leskoviča »Domovina«, združeni mešani pevski zbori so izvajali državno himno, Gotovca »Himno svobodi« in Venturinija »Kralja Matjaža«. Združene godbe: 40. p. p. Triglavskega, »Sloge« in I. planinskega polka v Škofji Loki so izvajale Beranovo »Slavnostno koračnico«, Jenkovo »Kosovo« in Jana Pešte svečano overturo »Jugoslavija«. Pevske zборе je vodil Mirko Premlč, operni orkester Anton Neffat, združene godbe pa Heribert Svetel, vojni kapelnik Lojze Smrekar in višji vojni kapelnik Ferdo Herzog.

Na zagrebški akademiji za glasbo in gledališko umetnost je bil za rektorja izvoljen bivši upravni ravnatelj Muzičke akademije, prof. Franjo Dugan, znani orgelski virtuoz in skladatelj. Za prorektorja je bil izvoljen dosedanji rektor Franjo Lhotka, znani skladatelj baletnih del. Obojno izvolitev mora potrditi še hrvatski ban.

Natečaj za izvorna glasbena dela. Kralj. banska uprava dravske banovine razpisuje natečaj za izvorna glasbena dela, in sicer: 1. za glasbena dramatska (operna) ali oratorijska, in 2. simfonična dela. Za najboljšo glasbeno dramatsko (operno) ali oratorijsko delo je namenjena nagrada v znesku 10.000 din, za najboljšo simfonično delo pa v znesku 5.000 din. Glasbeno dramatsko (operno) ali oratorijsko delo mora

izpolniti ves večer, to je: izvajanje dela mora trajati pri operi najmanj dve uri, pri oratoriju pa najmanj poldrugo uro. Delo je lahko resnega ali veselega značaja. Razpis ne velja za opereto. Snov za glasbeno delo (sujet) more avtor izbrati po volji, vendar pa bodo pri presojanju imela prednost dela, ki obravnavajo snov iz slovenskega narodnega življenja. Opera mora biti v sceničnem in glasbenem pogledu izvedljiva v Narodnem gledališču v Ljubljani. Nadalje mora biti delo izvorno in doslej še ne izvajano, v kompozitornem pogledu pa takšno, da bo razumljivo tudi širšim plastem naroda. Simfonično delo (simfonija, suita, simfonična slika, uvertura itd.) mora biti čisto instrumentalno delo ter mora njega izvajanje trajati toliko, kot je primerno vrsti dela. Oblika simfoničnega dela more biti vsakršna. Delo samo pa mora biti izvorno in še neizvajano. Skladatelji, ki se hočejo udeležiti tega natečaja, naj predložijo za glasbeno dramatsko (operno) ali oratorijsko delo partituro in klavirsko priredbo, za simfonično delo pa samo partituro najpozneje do 31. marca 1941. prosvetnemu oddelku kraljevske banske uprave v Ljubljani. Vsako delo mora biti označeno z geslom, pridejana mu mora biti tudi zapečatená ovojnica z geslom, v njej pa naj bo ime in naslov natečajnika. Predložena dela bo ocenjevalo posebno razsodišče, ki bo svoj čas imenovano. — Kraljevska banska uprava dravske banovine.

Folklorni zavod Glasbene Matice v Ljubljani je priredil od 1. do 6. julija narodopisni tečaj za učitelje z namenom, da razširi svoje delovanje, obnovi zbiralno akcijo glasbeno-folklornega gradiva, da pouči udeležence o tem znanstvenem načrtu ter opozori prosvetno oblast na vzgojni in prosvetni pomen narodopisnih izsledkov za napredek našega naroda. Tečaj je vodil vodja folklornega zavoda Glasbene Matice g. France Marolt s sodelovanjem ravnatelja ženske realne gimnazije profesorja dr. Antona Bajca, prof. dr. Dragotina Cvetka in prof. Matije Tomca. Pri praktičnem etnografskem delu so pomagali še štirje drugi gospodje. Tečaja se je udeležilo šest učiteljic in petnajst učiteljev.

Na letošnjem slavnostnem občnem zboru slovenske Akademije znanosti in umetnosti v Ljubljani je bilo imenovanih pet novih rednih in deset dopisnih članov. Redni član je postal izmed glasbenikov Anton Lajovic, sodnik Stola sedmorice, skladatelj, rojen v Vačah l. 1878. Med dopisnimi člani se nahaja tudi dr. Franc Ksav. Lukman, univerzitetni profesor teološke fakultete v Ljubljani, urednik Bogoslovnega Vestnika, predsednik Prosvetne zveze in skadatelj, rojen l. 1880. pri Sv. Juriju ob Taboru.

Banovinske nagrade za izvorna glasbena dela za leto 1939—40. Na natečaj za izvorna glasbena dela, ki ga je razpisala lani kralj. banska uprava, je bilo vposlanih sedem glasbenih del, in sicer dve operi in pet simfoničnih del. Na predlog razsodišča, v katerem so bili gg. prof. Stanko Premrl, v. d. ravnatelj Opere Vilko Ukmar, dirigent Opere Anton Neffat, prof. Matija Tome in kot predsednik načelnik prosvetnega oddelka dr. Lovro Sušnik, so bile podeljene naslednje banovinske nagrade: a) za glasbeno-dramatska dela prva nagrada Matiji Bravničarju za opero »Hlapec Jernej« v znesku 7500 din (glede na to, da po svoji domači snovi bolje ustreza pogojem razpisa); druga nagrada dr. Danilu Švari za opero »Kleopatra« v znesku 7500 din; b) za simfonična dela prva nagrada Blažu Arničju za delo »Zalesnik« v znesku 2000 din; druga nagrada Bogomiru Leskovicu za delo »Domovina« v znesku 2000 din, in tretja nagrada Blažu Arničju za delo Op 20-90 v znesku 1000 dinarjev.

Utonil je v Bohinjskem jezeru 13. avgusta g. France Kavčič, član državne opere v Ljubljani, star komaj 29 let. Bil je tudi dober slikar. Naj počiva v miru!

Mesto Celje je dobilo vojaško godbo. Vodi jo podporočnik Fabjanovič.

Slovenec g. Franc Hvastja je nastavljen kot prvi baritonist na bratislavski operi.

Znana hrvaška operna pevka Zinka Kune-Milanov, sedanja newyorška primadona, je v juliju nastopila osemkrat v največji operi »Colon« v Buenos Aires. Za vsak nastop je prejela 800 ameriških dolarjev nagrade. »Turandot« in »Cavaleria rusticana« sta ji dali posebno velik sloves.

V ljubljanskem radiju se je 24. aprila vršil večer češke glasbe. Spored Dvořakovih, Sukovih in Janečkovih violinskih del je izvajal g. Jan Šlais, profesor Glasbene akademije. Na dveh prejšnjih koncertih je Šlais v radiju izvajal predklasična in klasična dela Italijanov in Nemcev.

Goriško Verdijsko gledališče obhaja letos 200letnico svojega obstoja. Ta znamenitai zgodovinski dogodek bodo praznovali od 21. marca do 20. aprila ter uprizorili več odličnih oper, med njimi Verdijevega »Othella«.

Milanska opera je dala v Belgradu več opernih predstav.

Orkester kraljeve garde v Belgradu je priredil 11. marca simfonični koncert, na katerem so izvajali jugoslovanske skladbe. Izvajana je bila tudi ouvertura Blaža Arniča.

Bolgarski tenorist Stojan Kolarov je gostoval v ljubljanski operi v Leoncavallovih »Glumačih«.

Za artističnega ravnatelja Hrvatske Filharmonije v Splitu je bil izvoljen skladatelj Josip Hatze.

Med raznimi nadškofijskimi ustanovami, ki so jih Nemci razpustili v nadškofijah Gnjezen in Poznanj, je tudi Cecilijino društvo.

Knjigo o češkem skladatelju Antoninu Dvořaku je izdala nemška Akademsko založba Athenaeon v Potsdamu v zbirki Unsterbliche Kunst. Dvořakovo življenje in delo je opisal dr. Herman Širpa.

Nemški glasbeni zavod za inozemce je priredil od maja do septembra mojstrske tečaje za dirigiranje klavir, orgle, gosli, čelo, violo, komorno glasbo, petje, režiranje in odersko igranje. Tečaj za orgle je vodil Günther Ramin.

Ljubljanska opera je 27. aprila prvič izvajala prvo slovaško odrsko delo, opereto Gejze Dušika »Modro rožoc«. Dirigiral jo je zborovodja naše opere Rado Simoniti.

Generalni tajnik v ljubljanski operi je postal g. Ado Darian, komisar na banski upravi in bivši operni pevec.

DAROVI ZA »CERKVENI GLASBENIK«.

G. Anton Anžič, profesor v Ljubljani, 100 din; po 50 din: g. Ivan Zdešar, regens chori in organist pri sv. Petru v Ljubljani, gđ. Kristina Golf v Boh. Srednji vasi; po 40 din: g. Anton Vilar, fotograf v Dol. Logatecu; po 20 din: g. Lojze Žitko, župnik v Tržiču, g. Pavel Rančigaj, profesor v Ljubljani; po 10 din: g. Jože Kelvišar, organist na Jesenicah, g. Ferdo Kristl, učitelj glasbe v Rumi, g. Jožef Rott, župnik v Hotiču in neimenovani. G. Ivan Bolé, organist na Brezjah, je za C. Gl. in orglarsko šolo daroval 100 din. — Vsem se najlepše zahvaljujemo in Bog Vam obilo povrni!

NAŠE PRILoge

V današnji 9. in 10. glasbeni prilogi v obsegu štirih strani so objavljene sledeče skladbe: pokojnega Andreja Vavkena mašna pesem »Večni Oče, glej sirotec« za mešani zbor, Ch. H. Rinckova »Offero tibi« oziroma Bog, glej darujem ti«, porabna bo kot ofertorij pri petih mašah ali kot darovanjska pri navadnih mašah, ter Stanko Premrlovo »Kristus Kralj«, triglasni ženski oziroma mladinski zbor. Posamezni izvodi se dobe pri upravi našega lista po 1 din.

Izhaja kot mesečnik v dvojnih številkah. Cena listu z glasbeno prilogo vred 40 din, za dijake 25 din, za inozemstvo protivrednost 60 din letno. Uredništvo: Pred škofijo 12/L. Uprava: Pred škofijo 4/L. — Odgovorni urednik lista in glasbene priloge in izdajatelj Stanko Premrl v Ljubljani. — Tiska Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani (Jože Kramarič).